

YKSINÄISYYDESTÄ YHTEISÖLLISYYTEEN

ODL Nuorten starttipajan eheyttävä vaikutus asiakkaiden kokemana

Kirsi Kyllönen

Opinnäytetyö, syksy 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonia-

työntekijän virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kyllönen, Kirsi. Yksinäisyydestä yhteisöllisyyteen- ODL Nuorten starttipajan eheyttävä vaikutus asiakkaiden kokemana. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Oulu, syksy 2015, 65 s., 6 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö toteutettiin ODL Nuorten starttipajan kanssa yhteistyössä. ODL Nuorten starttipajan tehtävä on tuottaa kuntoutuspalveluita ilman opiskelu- tai työpaikkaa olevien nuorten tarpeisiin. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ODL Nuorten starttipajalla olevien nuorten näkemyksiä, yksinäisyyden muuttumisesta yhteisöllisyydeksi pajajakson aikana.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella teemahaastattelulla, jossa haastateltiin kolme ODL Nuorten starttipajalla olevaa nuorta. Haastattelut toteutettiin touko-kuussa 2015. Haastatteluaineiston analysoin aineistolähtöistä sisällönanalyysia ja teemoittelua käyttäen. Tutkimustietoa voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa starttipajan toimintojen kehittämisessä, jotta starttipajan nuoret kiinnittyisivät jatkossa paremmin siviilielämään.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että ODL Nuorten starttipajalla tehtävä työ auttaa syrjäytyneitä nuoria kohti yhteisöllisyyttä kokonaisvaltaisella toimintaotteella. Esille nousi ohut silta Diakonissalaitoksen hengellisiin arvoihin lähinnä ohjaajien toiminnassa rinnalla kulkijana arjessa ja eettisen työotteen muodossa.

Jatkotutkimusaiheena opinnäytetyöni pohjalta olisi tärkeää selvittää haastateltavien nuorten sijoittuminen yhteiskuntaan. Toteutuivatko heidän haaveensa koulutuksesta tai työllistymisestä, vai palasivatko he takaisin kotiin ja yksinäisyyteen ODL Nuorten starttipajakson jälkeen.

Avainsanat: yksinäisyys, syrjäytyminen, yhteisöllisyys, voimaantuminen ja rinnalla kulkeminen.

ABSTRACT

Kyllönen, Kirsi. From loneliness to communality – The integrative effect as experienced by the participants of ODL start-up workshop for adolescents. Oulu, autumn 2015. 65 pages, 6 appendices. Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work, Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis was implemented in collaboration with ODL start-up workshop for adolescents. ODL is short for Oulu Deaconess Institute; Finland. The prime mission of the workshop is to produce education services and rehabilitation services for the needs of young people who do not have a job or education. The purpose of this study was to describe the views of the young participants of the ODL workshop on the change of loneliness into community during the workshop period.

Three young people participating the workshop were interviewed in May 2015. Only the interviewer and the interviewee were present at the interview in order to preserve the privacy and quality. The interview data were analyzed by using a material-based content analysis and thematic analysis. The research data could be utilized in the future development of start-up workshop activities. The main aim is that the young people participating the start-up workshops would assimilate better to normal social life.

Based on the results it can be stated that the comprehensive work carried out in the ODL start-up workshops can help an excluded young person back to a community. It can also be noticed that the institute's spiritual values were imbedded in the work. That was shown in the methods that the employees used.

An important further research task could be to find out how the interviewed young people were ultimately placed into the society. How do they feel and live after five years? Did their dream about education or job come true after the start-up workshop or do they still feel lonely?

Keywords: loneliness, exclusion, sense of community, empowerment, fellow support

SISÄLLYS

SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	6
2 YKSINÄISYYDEN JA SYRJÄYTYNEISYYDEN TAAKKA.....	8
3 STARTTIPAJA TEORIAN KAUTTA DIAKONISEEN TYÖOTTEESEEN.....	13
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE.....	15
5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	16
5.1 starttipajan toimintaan perehtyminen.....	17
5.2 Tutkimusmenetelmät	18
5.3 Tutkimusaineiston kerääminen.....	19
5.4 Tutkimusaineiston analysointi.....	21
6 TULOKSET	23
6.1 Starttipajan tuomia muutoksia nuorten elämässä.....	23
6.2 Diakonisen työotteen näkyminen starttipajalla.....	29
6.3 Nuorten kuvaamaa tulevaisuuden haaveilua.....	33
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
8 SUHDE AIEMPIIN TUTKIMUKSIIN	38
9 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	40
9.1 Luotettavuus.....	40
9.2 Eettisyys	42
11 POHDINTA	44
LÄHTEET	48
LIITTEET	54
LIITE 1: Elinkeinoelämän valtuuskunnan tilasto nuorista syrjäytyneistä.....	54
LIITE 2: Tutkimuslupa	55
LIITE 3: Haastattelusopimus	58

LIITE 4: Neljä teesiä diakoniasta	60
LIITE 5: Haastattelukysymykset	61
LIITE 6: Voimaannuttaja	65

1 JOHDANTO

Saamme jatkuvasti lukea, kuinka nuoriso voi pahoin omassa elämässään. Heidän syrjäytymisestään kirjoitetaan suurin kirjaimin. Nuorten yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä lasketaan aiheutuvan valtavia kustannuksia veronmaksajille. Vaikka kaikkialla huudetaan, että jotain täytyisi tehdä, silti yksinäisten ihmisten määrä kasvaa maassamme jatkuvasti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2015a) selvityksen mukaan nuorten eriarvoisuudesta on muodostunut vakava ongelma. Koulutuksella ja vanhempien sosioekonomisella asemalla on suora merkitys nuoren hyvinvointiin. Lisäksi alueelliset erot ovat tuoneet haasteensa palveluihin pääsemisessä. Ihmiset syrjäytyvät koteihinsa, vaikka yhteisöllisyyteen kannustamalla yksinäiset voisivat kohdata toinen toisensa. Tässä on lähtökohta kiinnostukselleni sanoittaa nuorten tuntemuksia syrjäytymisestään ja sieltä pois pääsemisestään yhteisön pariin.

Suomessa on julkaistu suosituksia nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi ja useat tahot ovatkin tarttuneet toimeen. Yksi instituutio on Diakonissalaitos. Sen historia yltää 1800-luvulle, jolloin everstinna Aurora Karamzin perusti sen tekemään Jeesuksen rakkaudentöitä kärsivien keskellä. Henkilökunta teki etsivää työtä apua tarvitsevien löytämiseksi köyhäin kortteleista. Diakonissalaitoksen arvoista ja historiasta kertoo perustajansa hautakiveen kirjoitettu teksti. (Helsingin diakonissalaitos i.a.)

Vaikka minä puhuisin ihmisten ja enkelien kielellä, mutta minulla ei olisi rakkautta, olisin minä vain helisevä vaski tai kilisevä kulkunen (1 Kor13:1).

Diakonissalaitos on kehittynyt reilussa sadassa vuodessa sisarkodista konserniksi. Edelleen sen palvelut kohdistetaan kaikkein syrjityimpien ihmisten tukemiseen ja heidän ihmisarvoisten elämänedellytysten turvaamiseen. 2000-luvulla pitkäaikaistyöttömyydestä, köyhyydestä ja syrjäytymisestä on kehittynyt vakavia haasteita jopa koko hyvinvointiyhteiskunnan olemassaololle. Oulun Diakonissalaitoksen säätiö tuottaa hyvinvointipalveluita toteuttaakseen diakoniaa. (ODL

2015a.) ODL Nuorten starttipaja (myöhemmin starttipaja) on yksi toimija ODL konsernissa. Starttipajalla tehtävä työ on nuorten rinnalla kulkemista ja tukemista heidän hyvinvointinsa lisäämiseksi. Yksi työntekijä kertoi ohjaamisen olevan äidin ja isän rooliin verrattavaa kokonaisvaltaista tukemista. Starttipajan nuorten kuin lastenkin on aika lentää pois pesästä. Omin kantavin siivin, omaan elämään.

Lähtökohtana opinnäytetyölleni on starttipajan tarve saada julki nuorten mielipide starttipajan voimaannuttavuudesta heidän elämässään. Aiemmin starttipajalle tehdyt tutkimukset, jotka ovat tehneet Maarit Ervasti, Sari Lapinkangas, Tarja Siira ja Manu Linnala, antoivat laajan pohjatiedon opinnäytetyölleni. Tavoitteeni oli sanoittaa haastateltavien tunteja yksinäisyydestä, pajajakson aikana tapahtuvista sosiaalisten taitojen kehittymisestä, yhteisöön kiinnittymisestä ja tulevaisuuden näkymistä. Keräsin aineiston teemahaastattelemalla kolmea starttipajalla kuntoutuksessa olevaa nuorta toukokuussa 2015. Starttipajan henkilökunta valitsi haastateltavikseni nuoria, joiden kuntoutusjakso oli jo loppumaisillaan. Tämä valinta tuki haastateltavien kattavaa tietämystä starttipajan toiminnoista. Tässä opinnäytetyössä on kiinnitetty huomiota syrjäytymiseen, yhteisöllisyyteen, ja niihin liittyviin ilmiöihin. Starttipajan toimintaa kuvattiin niin nuorten kertoman perusteella, kuin aiemmin samaan yhteisöön tehdyistä tutkimuksista saadun tiedon valossa.

Teoreettisessa viitekehyksessä avattiin käsitteitä, yksinäisyys, syrjäytyminen, voimaantuminen, yhteisöllisyys ja rinnalla kulkeminen. Lisäksi selvitin Diakoniasalaitoksen, starttipajan taustayhteisön, kristillisen arvomaailman näkyvyyttä ja sen vaikutusta starttipajan toimintaan. Aineistolähtöisen työn tarkoitus ei ollut keskittyä mihinkään teoriakehykseen. Analysoin nuorten vastauksia sisällönanalyysia käyttäen ja vastauksia teemoitellen. Pyrkimyksenä oli laajentaa ymmärrystä starttipajan nuorten kokemuksista polullaan yksinäisyydestä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Tämän opinnäytetyön tein omasta kiinnostuksesta, yhteisön pyynnöstä ja ymmärryksen lisäämiseksi *yksinäisyys-* ja *yhteisöllisyys-*tematiikan ympärillä.

2 YKSINÄISYYDEN JA SYRJÄYTYNEISYYDEN TAAKKA

Ilmiönä syrjäytyminen on monitahoinen. Yksinäisyystutkija Juho Saari (2015, 12) tiivistää yksinäisyyden kolmeksi yksilöitä eriarvoistavaksi tekijäksi. Yksinäisyyden kokemus vaikuttaa niin subjektiiviseen kuin objektiiviseen hyvinvointiin ja terveyteen. Saaren mukaan yksinäisyys on ennen kaikkea yhteiskunnallinen kysymys, johon tulee puuttua entistä tehokkaammin.

Käsitteenä *yksinäisyys* on moniulotteinen ja subjektiivinen kokemus. Yksinäisyyttä tarkasteltaessa voidaan painottaa tarkastelua joko yhteisöllisyyteen tai yksilöllisyyteen. Richard Weissin tutkimus yksinäisyydestä on yksi klassinen esimerkki. Hänen mukaansa yksinäisyys peilataan usein suhteessa muihin ihmisiin. (Weiss 1973, 486.) Yksinäisyys on yleistä ja kaikenikäiset voivat tuntea olevansa yksinäisiä. Yksinäisyyden tunne pohjautuu siihen, että jokainen kaipaa ystäviä, toisten hyväksyntää ja yhteenkuuluvuutta. Se voi olla ahdistavaa ja tuskaista, saaden aikaan erilaisuuden, erillisyyden ja turvattomuuden tunteen (Kangasniemi 2005, 242). Jokainen kaipaa läheisyyttä niin saajana kuin antajanakin. Yksinäisyys satuttaa ja sitä voidaan hävetä. Yksinäisyys tematiikan esilläpitäminen on tärkeää, jottei siitä muodostuisi vääränlainen ja vaiettu yksilön heikkouden mittari. (Mielenterveyden keskusliitto i.a.)

Yksinäisyyden tunteita kokee jokainen ajoittain. Yksinäiseksi itsensä kokevalla voi olla seuraa ja ystäviä, silti hän voi kokea jäävänsä vaille hyväksyntää ja tukea ympärillä olevilta ihmisiltä. Yksinäisyys voi tuntua vielä raskaammalta, jos kokija ei saa parisuhteessaan tarvitsemaansa läheisyyttä, rakkautta ja tukea. (Mielenterveyden keskusliitto i.a.) Yksinäisyys luokitellaan sosiaaliseen, emotionaaliseen ja näihin molempiin kuuluviin ryhmiin. Yksinäisiksi voidaan luokitella henkilöt, joiden yksinäisyydentunne on paljon verrokkiryhmää vahvempi ja pysyvämpi. (Junttila 2015, 63–68.) Toisaalta yksinäisyys voi olla myös positiivinen, jolloin kokija nauttii yksinolostaan. (Taimela 2007,5.) Yksin olemista ei välttämättä koeta yksinäisyydeksi, sillä ne ovat kaksi eri asiaa. Yksin oleminen voi olla oma-aloit-

teista vetäytymistä omaan rauhaan, jolloin on mahdollisuus itsetutkiskeluun. Onkin tärkeää tiedostaa yksinolon vire. Positiivinen vire antaa voimaa, mutta negatiivinen puolestaan ahdistaa. (Mielenterveyden keskusliitto. i.a.)

Syrjäytyminen sanana tarkoittaa usein kokonaisvaltaista psyykkis-aineellista ongelmakokonaisuutta, jolloin henkilö jää yhteiskunnan normaalien käytäntöjen ulkopuolelle. Syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla olevien nuorten määrän on arvioitu olevan 14 000:n ja 100 000:n välillä. Suuri vaihteluväli arvioissa johtuu vaihtuneen määritelmän puuttumisesta sanalle syrjäytyminen. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2015b.) Elinkeinoelämän valtuuskunnan julkaiseman raportin mukaan (LIITE 1) Suomessa on noin 51 300 syrjäytynyttä (Myrskylä 2012,2). Syrjäytymisestä puhuttaessa tulee huomioida esimerkiksi erilaisia huono-osaisuuden osa-alueita, syrjäytymisen riskejä ja ei-toivottuja tapahtumia elämässä. On ymmärrettävä kiinnittää huomiota niiden ketjuuntumiseen ja päällekkäisyyteen. Tilastot eivät kerro ketkä ovat syrjäytyneitä, vain lukumäärän henkilöistä, joilla on kasautuneita riskitekijöitä syrjäytymiseen. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2015b.)

Sosiaaliset ongelmat ja taloudellinen ahdinko yhdessä syrjäyttävät tehokkaasti. Walls (2005, 26) totesi sosiaalisten ongelmien olevat yhteiskunnallisia ongelmia ja ne jakaantuvat kaikkien osapuolten hoidettavaksi. Castle (2007, 52–53) puolestaan suhtautuu kriittisesti sosiaalista turvattomuutta analysoidessaan yksilön vastuuttamiseen päätöksenteossa. Syrjäytyneenä ja taloudellisesti yhteiskunnan tuista riippuvaisena, henkilöllä ei ole mahdollisuuksia yksilölliseen riippumattomuuteen. Edellytys vähimmäisturvan toteutumiseen haasteellisessa tilanteessa ovat resurssien lisääminen, psykologinen tuki sekä oikeudet ja sosiaalinen tunnustus. Castlen mukaan lakisääteinen sosiaaliturva on ainut mahdollisuus parantaa sosiaalisesti turvattoman henkilön elämää. Syrjäytymisestä normaaliin osallisuuteen ja yhteiskuntaan kuulumiseen pääsemiseksi edellytyksiä ovat työ, joka takaa toimeentulon, hyvät elin- ja asumisolot sekä sosiaaliset suhteet. (Juhila 2006, 51).

Nuoren ollessa aivan voimaton, hänen kohtaamisensa tasavertaisena ihmisenä antaa mahdollisuuden voimaantumisprosessin käynnistymiselle (Pohjola 2010, 53). *Voimaantuminen* on henkilökohtainen itsestä kumpuava sosiaalinen prosessi. Kukaan ei voi käskää toista voimaantumaan, vaan halu muutokseen täytyy lähteä henkilöstä itsestään. Rinnallakulkijan tehtävä on tukea ja tarjota kuntoutujalle mahdollisimman optimaaliset olosuhteet kuntoutuksen edistymiseksi. (Siitonen 1999, 93, 117—118.) Kohentuneempaa minäkuvaa kohti lähdetään kulkemaan pienten konkreettisten välitavoitteiden kautta yhteistyössä ohjaajan kanssa. On tärkeää että, nuori saa päättää voimaantumisprosessinsa etenemisestä itse. Lisäksi rohkaiseva ja toiveikkuutta lisäävä palaute kannustaa ja lisää uskoa onnistumiseen. (Takala 2011, 114.)

Voimaantumisprosessin aikana nuorelle on hyvä saattaa tietoon, hänen ainutlaatuisuutensa ja lupansa haavoittuvuuteen. Kenenkään ei tarvitse hävetä tilaansa. Kokonaisvaltaisella myötäelävällä tuella ja asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioittaen, saadaan parhaita tuloksia jokaisen erilaisuuden näkemiseksi ja voimaantumista edistävästi. (Juhila 2008, 103–104.) Kuntoutumisen myötä rinnallakulkijan merkitys vähenee ja nuoresta päästetään irti turvallisiin mielin. Voimaantunut ihminen luottaa itseensä ja omiin kykyihinsä. Hän näkee uusia mahdollisuuksia elämässään. (Siitonen 1999, 93, 117—118.) Hänellä on mahdollisuus laittaa hyvän kiertämään, kuten Pessi ja Saari asian ilmaisevat (2008, 92–93). Voimaantunut nuori voi osallistua esimerkiksi vapaaehtoistyöhön.

Yhteisöllisyys on määritelty usealla eri tavalla, mutta käsitteen rikkautta ei ole onnistuttu tiivistämään kokonaisvaltaisesti yhteen määritelmään. (Tuomi 2005, 158). Jo Aristoteles pohti yhteisöllisyyttä. Hänen mukaansa se kuului ihmisen perusolemuksen ja sen tarkoituksena oli tuottaa meille hyvää. (Hautamäki 2005, 8). Alkujaan yhteisö on kuvannut tietyn alueen ihmisten vuorovaikutuksellista elämää ja kulttuuria. Tuolloin synnyttiin tietyn yhteisön jäseneksi, siihen kasvetiin ja tuon toimintamallin mukaisesti elettiin. (Saastamoinen 2009, 42–43.) Yhteisöön kuulumisen ennaltaehkäisi syrjäytymisriskiä. Perinteisesti yhteisöllä on nähty olevan yksilöä suojaava elementti, jonka turvassa on ollut hyvä kasvaa ja kehittää omaa identiteettiään yhteisön jäsenenä. (Thitz 2006, 93–94.) Yhteishengen

tunne on Hyypän (2002, 26–27) mukaan yhteisöllisyyden onnellisin olomuoto, joka syntyy samanlaista historiaa kantavien ihmisten välille. Huomioitavaa on, että yhteisöt sulkevat aina osan ihmisiä sisäänsä yhdistäen, ja osan sen ulkopuolelle erottaen heidät yhteisöstä.

Nyky-yhteiskunnassa ihminen voi päättää, mihin yhteisöön haluaa kuulua, milloin ja kuinka kauan (Kangaspunta 2011, 17). Saastamoisen (2009, 38, 45) mukaan tämä voi pirstaloittaa ja vieraannuttaa meitä toisistamme. Maailman muututtua perinteinen yhteisöllisyyden perusta on käynyt epäselvemmäksi, niinpä yhteisön ovat muodostaneet ne, jotka tulkitsevat maailmaa samoin. Tällaisesta ajattelusta on muodostunut ongelmia, joten perinteistä yhteisöllisyyttä on pyritty elvyttämään viime aikoina. (Saastamoinen 2009, 45–47.) Esimerkiksi yhteisöllisyyttä tiivistämällä ovat alueiden turvallisuusongelmat vähentyneet. Asuinalueen yhteisöllisyyden määrään taloudellinen tilanne ei vaikuta, mutta yhteisöllisyydellä voidaan pienentää köyhyyden ja huono-osaisuuden terveystaittoja. (Hyypä 2002, 149, 180–181.) Yhteisöllisyyteen palaamisen edellytys on, että muutos tapahtuu vapaaehtoisesti (Kangaspunta 2011, 16).

Rinnalla kulkeminen on ihmistä arvostavaa kokonaisvaltaista kohtaamista ja hänen tukemistaan. Diakonisessa rinnalla kulkemisessa pyrkimyksenä on myös vaikuttaa arvoihin, asenteisiin ja päätöksentekoon autettavien aseman parantamiseksi (Kiiski 2013, 20–22). Esimerkiksi seurakunnat järjestävät vertaistukiryhmiä, joissa samassa elämäntilanteessa olevilla on mahdollisuus kohdata toisiaan ja jakaa elämäkokemuksiaan vertaisten kesken. Ohjaajana voi olla diakoni, joka toimii ryhmäläisten rinnallakulkijana palvelun ohjaustilanteissa ja kotikäynneillä. (Sakasti 2015.)

Jokaista nuorta tuettaessa on tunnettava hänen elämänkatsomuksensa. Hengellinen ohjaus on yksi tuen muoto muiden joukossa. Jokaisessa ohjaussuhteessa tulee miettiä toimitaanko ohjauksessa psykologisin vai hengellisin keinoin. Toimintatapaa on mietittävä objektiivisesti jokaisen nuoren parasta ajatellen. Nuoren itsetuntemusta pyritään lisäämään psykoanalyysillä. Hengellisessä ohjauksessa puolestaan hyvinvoinnin edistämiseksi otetaan käyttöön sekä ohjaajan että ohjattavan koko inhimillinen tietämys. Hengellisessä ohjauksessa asioita käsitellään ohjattavan elämään peilaten ja kristillisestä traditiosta kaukupohjaa hakien. (Ghisilli 2006, 80–81.)

Rinnallakulkijan tärkein olemus on olla läsnä auttajana, joka huomioi nuoret psyykkis-fyysis-sosiaalishengellisenä olentona (Jokela 2010, 211). Nuoren tuodessa keskustelutilanteessa esille hengellisen elementin, tulee siihen ammattilaisen osata vastata, toimiipa hän seurakunnassa tai muilla sektoreilla (Malmberg 2006, 93). Ohjauksen tulee tapahtua ammatillisesti, vaikka nuoren ja rinnallakulkijan uskonnolliset käsitykset poikkeaisivat rajusti toisistaan. Rinnallakulkijan työtä kehitettäessä on syytä kiinnittää huomiota työskentelyn elementteihin. Esimerkiksi alas painavat käytänteet on karsittava työskentelystä, sillä niiden olemassaolo kumoaa työntekijän esille tuoman kunnioittavan kohtelun. (Jokela 2011, 219.) Vuoden 2013 diakoniabarometriin vastanneista sanoi syrjäytyneiden nuorten näkyvän heidän arkityössään enenevissä määrin. Haastatellut työntekijät olivat huolissaan syrjäytyneistä nuorista ja siitä, että asiakkuudet jatkuvat sukupolvelta toiselle. (Kiiski 2013, 78.)

3 STARTTIPAJA TEORIAN KAUTTA DIAKONISEEN TYÖOTTEESEEN

Sari Lapinkankaan laadullinen teemahaastattelu Mikä kuntoutuksessa kuntouttaa? tutki Kelan mielenterveyskuntoutujien työhönvalmennusta ja sen kuntouttavaa työtettä. Opinnäytetyö toteutettiin ODL Säätiön työklินิกkapalveluissa. Hänen työnsä tutki kuntoutujien ajatuksia kuntoutuksen merkityksestä heidän kuntoutumisessaan. Lisäksi siinä perehdyttiin ammattilaisten ammattitaitoiseen työskentelyyn mielenterveyskuntoutujien ohjaajina. Opinnäytetyö pyrki kehittämään työyhteisön työtä ja toimintakulttuuria asiakaslähtöisempään suuntaan. Pääkysymyksen lisäksi Lapinkangas etsi vastauksia kuntoutuksen laadukkuudesta ja toimintamalleja laadukkaaseen palveluun pääsemiseksi. Hän tulkitsi ja analysoi haastatteluvastauksia teemoittelemalla. (Lapinkangas 2013.)

Maarit Ervastin tekemä laaja selonteko antoi hyvän pohjatiedon yhteisössä tuotettavasta toiminnasta. Tämä mahdollisti pajatoiminnan kuvaamisen poisjättämisen tästä opinnäytetyöstä. Ervastin opinnäytetyö Nuorten kokemuksia kuntoutukselta, pureutui etsimään vastauksia eri kuntouttavista tekijöistä ja niiden ilmene-mismuodoista. Hän toteutti opinnäytetyönsä teemahaastattelemalla ja tutki tulok-sia induktiivista sisältöanalyysia käyttäen. Työn tarkoituksena oli toteuttaa ODL-säätiölle kehittämisväline ja vaikuttavuuden osoitin tulevaisuutta varten. (Ervasti 2014.)

Lisäksi starttipajan toiminnasta sain tietoa Tarja Siiran ja Manu Linnalan Mielekäs startti-projektin raporteista. Projektin tavoite oli suunnitella ja pilotoida mielenter-veystoiminnan kuntouttavaan työtoimintaan toimintamalli. Raportissa tuotiin julki pajajakson tärkeys. Nuorille tulisi saada ennen pajajakson loppua riittävät valmiu-det sosiaalisten vuorovaikutustaitojen osalta. Luottamuksen rakentamista niin it-seen kuin toisiin ihmisiin, tuetaan ohjauksella pajajakson aikana. Mielekäs Startti-projektin loppuraportti kuvaa, kuinka psykiatrinen sairaanhoitaja tukee nuorta pa-jajaksolla. (Siira & Linnala 2015.)

Samaan yhteisöön aiemmin tehdyt raportit kuvaavat toimintaa kokonaisuutena nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Aiemmissa tutkimuksissa etsitään vastauksia kuntoutuksen kuntouttavuudesta. Oma lähtökohtani ei ole niinkään selvittää starttipajan toimintaa, vaan nuorten mielipidettä toiminnan vaikuttavuudesta heidän elämäänsä. Pysin tuomaan julki heidän taipaleensa yksinäisyydestä yhteisön pariin. Millainen polku se on ollut ja millaisia unelmia nuorilla on tulevaisuudesta.

Starttipajan arvot nousevat Oulun Diakonissalaitoksen arvoista, joita ovat ihmisläheisyys, oikeudenmukaisuus, tuloksellisuus ja edelläkävijyys. Starttipajalla toimitaan asiakaslähtöisesti ja edellä kuvattujen arvojen mukaisesti. Diakoinen näkemys näyttäytyy toiminnassa, sillä siinä otetaan huomioon kristillinen arvopohja. (ODL 2015b.) Diakonisen toiminnan tavoitteena on tunnistaa hätää ja etsiä keinoja sen lievittämiseen. Vaikuttaminen yhteiskunnan rakenteisiin tukee jokaisen ihmisen mahdollisuutta turvaan ja ihmisarvoiseen elämään. (ODL 2015c.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla starttipajalla kuntoutuksessa olevien haastateltujen nuorten kokemuksia, millainen heidän polkunsä on ollut yksinäisyydestä yhteisön pariin starttipajalle Opinnäytetyö kuvaa starttipajalla olevien nuorten sosiaalisten taitojen kehittymistä. Pysin myös kartoittamaan nuorten näkemyksiä heidän tarvitsemistaan palveluista jatkossa, kiinnittyäkseen yhteiskuntaan ja löytääkseen itselleen yhteisön johon kuulua. Tällä hetkellä liian suuri joukko jää pajajakson jälkeen ilman työtä, opiskelupaikkaa tai muuta yhteisöllistä toimintaa. Heidän riskinsä luisua takaisin kotiin neljän seinän sisään on todellinen. (Siira & Linnala 2015.). Tarkoituksena oli kartoittaa nuorten ajatuksia tulevaisuudesta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa, jolla nuorten kokonaisvaltaiset tunteukset saadaan valjastettua starttipajan toiminnan kehittäjäksi. Siinä kuvataan nuoren elämän matka yksinäisyydestä yhteisön kautta omaan itsenäiseen aikuisuuteen. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa myös tietoa diakonisen ulottuvuuden tiedostamisesta starttipajan arjessa.

Tutkimuskysymykset:

1. Millä tavalla starttipajan toiminta on vähentänyt yksinäisyyttä?
2. Miten diakoninen työote näkyy starttipajan toiminnassa?
3. Millaisia tulevaisuuden haaveita nuorilla on?

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Tärkeimmiksi tietolähteikseni työhöni nostan nuoret, joiden kuntoutusjakso on loppuillaan. Nuorten kuvaukset heidän yksinäisyydestään avaa näkymän syrjäytyneen nuoren elämään. Työssäni yhdistyvät niin kirjallinen lähdemateriaalin tuoma tieto, kuin haastattelujen antama näkemys nuorten kuntoutumisesta. Tiedolla voidaan kehittää tulevaa toimintaa nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisäämiseksi fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena kuin hengellisenäkin kokonaisuutena. Haastattelutiedolla voidaan löytää keinoja, jotteivät nuorten palaisi pajajakson jälkeen takaisin yksinäisyyteen. (Tarja Siira henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2015.)

Henkilökuntapalaverissa kävimme avointa keskustelua työntekijöiden kanssa tutkimusaiheesta ilman tarkkoja kysymyksiä opinnäytesuunnitelmaa mukaillen. Henkilökunta sitoutui opinnäytetyöni taustatietojen antajaksi, joten vapaamuotoinen keskustelu antoi minulle hyvän ohjeistuksen teemahaastattelurungon muodostamiseksi oikeaan suuntaan. Kehityskoordinaattorin arvion mukaan valitut nuoret osallistuivat mielellään haastateltavakseni. Heidän pajajaksonsa oli jo pitkällä haastatteluhetkellä ja he olivat aktivoituneet sosiaalisesti kuntoutuksen myötä. (Tarja Siira henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2015.) Kävimme kehityskoordinaattorin ja nuorten kanssa syömässä ja tutustuimme toisiimme vapaamuotoisesti ennen haastatteluja. Tuolloin allekirjoitimme tutkimuslupa- (LIITE 2) ja haastattelusopimukset (LIITE 3). Kerroin nuorille avoimesti opinnäytetyöstäni ja mihin sillä haetaan lisäselvitystä. Halusin tuoda heille eettisen vastuuni selkeästi julki, jotta he voivat keskustella kanssani haasteellisista ja kenties heille arkaluontoisista aiheista ilman pelkoa. Tämän jälkeen valitsimme sopivat ajankohdatkin jokaisen haastateltavan pajarytmin mukaisesti ja kehityskoordinaattori varasi rauhallisen tilan haastatteluja varten (Hirsjärvi & Hurme 2000, 73). Haastattelut toteutettiin pienehkössä kokoushuoneessa, josta virikkeet oli karsittu haastatteluun keskittymisen parantamiseksi (Eskola & Vastamäki 2001, 27).

Haastatteluissa en toiminut ohjaajana, vaan pyrin tuomaan haastattelun tunnel-malla nuorelle positiivisen ja välittävän keskusteluhetken. Sovimme haastattelun lopussa mahdollisesta yhteydenotosta nuorten kanssa, jos opinnäytetyö sitä myöhemmin vaatii. Nauhoitin haastattelut, johon olin pyytänyt heiltä ennakoon luvan. Nauhoitetut haastattelut litteroin heti haastattelujen jälkeen. Säilytin tekstit vain raportin tekoajan, jonka jälkeen hävitin ne eettisten periaatteiden mukaisesti. Diakoniopiskelijana haastoin itseni asettelemaan kysymykset niin, että niitä poh-tiessaan nuoret huomaisivat olevansa vastuunkantajia oman elämänsä rakenta-misessa. Tuettuna heillä on mahdollisuus vaikuttaa loppuelämänsä suuntaan.

Opinnäytetyön jo ollessa pitkällä sain lisäselvitystarpeen hengellisestä näkymi-sestä starttipajalla. Otin henkilökuntaan yhteyttä, jotta sain heidän näkemyksensä paremmin julki tästä viitekehyksestä katsoen. Kävimme työntekijöiden kanssa keskustelun, jonka pohjalta lisäsin opinnäytetyöhön heidän näkemyksensä.

Opinnäytetyön tekemisestä pidin tarkkaa päiväkirjaa, johon minun oli helppo tu-keutua eri lähteistä saamani tiedon varmistamiseksi. Tutkimusaineiston analy-soin ja jaoin yhdeksän eri teeman alle menneisyydestä lähtien ja päätyen tule-vaan

5.1 starttipajan toimintaan perehtyminen

Syksystä 2012 alkaen starttipajalla on toteutettu nuorille tarkoitettua kuntouttavaa työpajatoimintaa. Se on tarkoitettu 17–28-vuotiaille nuorille, jotka ovat ilman työ-tai opiskelupaikkaa. Starttipajan tavoitteena on saattaa nuori opiskelun tai työelä-män alkuun. (ODL 2015a.) Nuoret tulevat starttipajalle Työvoiman Palvelukes-kuksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon läheteellä. Starttipajatoiminta on mata-lan kynnyksen työpaja mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiville nuorille. Starttipajan nuorista 90 prosentilla on mielenterveyteen- ja 10 prosentilla päihtei-siin liittyviä ongelmia. Samanaikaisesti starttipajalla on noin 20 nuorta. (Tarja Siira, henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015.)

Starttipajan perustehtävä on kuntouttaminen. Pajalla on valmennus-, toiminta-, työ- ja oppimisympäristö, jossa käytetään työ-, yksilö- ja ryhmävalmennusta kuntoutumiseen tukemisessa. (Siira & Linnala 2015.) Arjen taitojen harjoittelu tapahtuu starttipajalla 1–5 päivänä viikossa, 4–6 tuntia päivässä, jokaisen nuoren henkilökohtaisen kuntoutusuunnitelman mukaisesti. Starttipajalla on ATK-piste, kahvila, keittiö verho-ompelimo ja verstaas, joissa työskennellään ryhmissä. Lisäksi ryhmissä käydään tutustumassa eri liikuntalajeihin ja oppilaitoksiin. Yksilöohjauksessa nuori saa tukea esimerkiksi työhön ja koulutuksen hakeutumisessa. (ODL 2015a.)

Nuorten starttipajalla diakonia ei näyttäyty kristillisyytenä, mutta Kari Kopperin neljästä diakonisesta teesistä (LIITE 4) starttipajan toiminnassa voidaan havaita kasvatus, sosiaalityö, välittäminen ja hoito. Diakonisista ulottuvuuksista profeesittainen, hengellinen ja liturginen tehtävä eivät toteudu starttipajan arjessa. Diakoniaa toteutettaessa on osattava kytkeä se luonnollisena osana kontekstia. (Kopperi 2007, 156–157.) Koska suurin osa starttipajan asiakkaista on mielenterveyskuntoutujia, heidän kanssaan on korrektia jättää keskusteluista uskonnollisuus ja politiikka pois, elleivät asiakkaat ota itse aiheutta oma-aloitteisesti keskusteluun. (Tarja Siira, henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015.)

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisella yksilöhaastattelulla, jolla pyrin kuvaamaan nuorten taivalta yksinäisyydestä starttipajan tukemana täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Teemahaastattelun kysymykset pohjautuvat tutkimuskysymyksiin ja teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Haastatteluvälineeksi valittiin teemahaastattelu sen joustavuuden takia, jotta nuorten kokemukset korostuivat vastauksissa. Vaikka kysymyssarjat olivat teemoitettuja, haastattelutilanteissa haastattelunkulkua oli mahdollista muokata tilanteen vaatimalla tavalla. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 46) Tämä mahdollisti laaja-alaisemman keskustelumahdollisuuden nuoren syrjäytymiseen johtavista taustatekijöistä.

Omasta mielenkiinnosta lisäsin haastatteluun myös sinne kuulumattomia kysymyksiä, jotta pystyin kontrolloimaan haastateltavan vastausaktiivisuutta. Yksi tällainen kysymys oli esimerkiksi kysymys isänmaan merkityksestä.

Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavat tuovat pääsääntöisesti tiedon tutkitavasta aiheesta. (Hirsjärvi ym. 2007, 156–157.) Työssäni tämä konkretisoitui haastattelurungon tiivistämisen jälkeen kun huomasin, ettei kaikkea haluamaani taustatietoa ollut aiemmissa yksikköön tehdyissä tutkimuksissa. Tästä johtuen haastattelin nuorten lisäksi henkilökunnan edustajia lisätiedon saamiseksi.

Laadullisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan ilmiötä ja todellista elämää tilastollisten tulosten kustannuksella (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Haastateltavien määrä on laadullisessa tutkimuksessa suhteellisen pieni, sillä vastaukset ovat jokaisen henkilökohtaisia kokemuksia, joita tutkimuksessa analysoidaan (Hirsjärvi ym. 2009, 179–180). Nuorten haastatteluista pystyi poimimaan samansisältöisyyttä menneisyydessä, vaikka haastateltavat olivat eri sukupuolta ja kasvu ympäristöt vaihtelivat.

Pohjatyötä tehdessäni kartoitin työyhteisön keskeiset toiminnot nuorten parissa työskenneltäessä. Syrjäytyminen pajajakson jälkeen, on noussut yhdeksi ongelmaksi, johon työlläni pyritään löytämään ratkaisuja. Näitä ratkaisuja etsin nuorten haastatteluvastauksista.

5.3 Tutkimusaineiston kerääminen

Tässä opinnäytetyössä tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastatteluun päädyimme henkilökuntapalaverissa, sillä haastateltava aihe on laaja ja jokainen haastateltava oma yksilönsä. Tiukan haastattelurungon puuttuminen mahdollistaa joustavan aiheiden käsittelyn haastattelu aikana. (Eskola & Vastamäki 2007, 28–29.) Laadullisessa tutkimuksessa on syytä kiinnittää huomiota haastateltaviin ja heidän kokemukseensa haastateltavaa asiaa kohtaan. Sitä kattavampaa tietoa haastateltavat kykenevät aiheesta antamaan, mitä

tarkemmin tutkimukseen haastateltavat valitaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–74.) Teemahaastattelussa väärinymmärrykset voidaan minimoida, sillä haastattelija voi halutessaan esittää aiheesta täsmentäviä kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Vaikka haastattelu tapahtuu keskustelunomaisesti, toimii haastattelija kapellimestarina ja ohjaa jatkokysymyksillä haastateltavaa tutkimuksen osoittamaan suuntaan (Eskola & Vastamäki 2007, 34).

Tätä opinnäytetyötä tehtäessä starttipajan henkilökunta valitsi kolme nuorta haastateltavakseni. Kriteereinä valinnassa oli jo pidempään jatkunut asiakkuus, kyvykyys keskustelemaan vuorovaikutussuhteeseen ja nuoren suostumus haastateltavaksi. Opinnäytteeni oli optimaalista toteuttaa starttipajalle, sillä siellä asiakaina olevat nuoret ovat poikkeuksetta kokeneet pitkäkestoista yksinäisyyttä ja syrjäytymistä sosiaalisesta elämästä. Haastatelluista jokainen on tavallaan syrjäytymisen kokemusasiantuntija. Ensitapaamisella nuorten kanssa allekirjoitimme haastatteluluvat ja samassa yhteydessä korostin heidän anonymiteettinsä säilymisen raportissa. Kerroin, että haastattelutallenteet ja kirjalliset muistiinpanot hävitetään eettisten ohjeiden mukaisesti. Vielä ennen haastattelun alkua, kertosin heidän oikeutensa, salassapitovelvollisuuteni ja heidän vapaaehtoisuutensa. (Hirsjärvi ym. 2009, 179–180.)

Ennen haastattelujen aloittamista keskustelin kysymyksistä ja niiden teemoittelusta opponentin kanssa. Lisäksi hain tukea opiskelukavereilta, jotka olivat jo omat opintonsa saaneet päätökseen. Jokaiselle haastattelulle varasin oman päivänsä, jotta olisin koko haastattelun ajan aktiivinen vuorovaikutuksellisessa tilanteessa. Starttipajan henkilökunta oli huolehtinut tilajärjestelyistä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 73.) Yhtä haastattelua lukuun ottamatta saimme keskustella aivan rauhassa, mutta yhden haastattelun aikana meidät keskeytettiin kolmeen otteeseen. Keskeytys ei kuitenkaan aiheuttanut häiriötä haastattelutilanteen etenemisessä. Haastattelujen välissä litteroin aina edellisen haastattelun tietokoneelle, jotta sitä tehdessä voin vielä kerrata haastattelua (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138). Ensimmäinen analyysi toteutui jo tuossa vaiheessa. Kaikki nuorten haastattelut toteutuivat toukokuussa 2015. Haastatteluihin kului aikaa reilusta tunnista puoleentoista tuntiin. Haastattelujen jälkeen varmistin jokaiselta, että voin ottaa hei-

hin yhteyttä tarvittaessa, jos jokin asia jää litterointivaiheessa painamaan mieltäni. Kaikki antoivat luvan. Lupasin ottaa heihin yhteyttä, kun opinnäytetyö on valmis ja luettavissa.

5.4 Tutkimusaineiston analysointi

Sisällönanalyysia käytetään laadullisen tutkimuksen analysoinnissa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Laadullista tutkimusta tehdessä, haastattelut on oleellista tallentaa esimerkiksi nauhoittamalla. Haastattelut on syytä litteroida sanatarkasti mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 222.) Näin toimittaessa, haastattelun tunnelma on vielä selkeästi haastattelijan muistissa. Litteroitaessa tunnelma, tauot puheessa, miettiminen ja niin edelleen on syytä kirjoittaa muistiin. Haastattelujen, litteroinnin ja analysoinnin merkitys korostuu, kun sitä peilataan aiempaan starttipajalla tehtyyn tutkimukseen. Saatua tutkimustietoa voidaan käyttää toiminnan tukemisessa entistä kokonaisvaltaisemmin, jotta nuorten mahdollisuudet paranevat heidän kiinnittymisessään yhteiskuntaan ja yhteisöön. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 266.) Aineistoja tutkimalla pyritään löytämään uusia näkökulmia tutkimusongelmaa ratkaistaessa (Eskola 2010, 182). Tutkittavaa materiaalia tässä opinnäytetyössä tuli kolmesta erillisestä haastattelusta yhteensä 71 sivua.

Haastattelussa halusin saada laajan ymmärryksen nuoren elämästä kokonaisuutena. Mistä hän on lähtöisin ja minne hän on matkalla. Tutkimuskysymyksiin vastaukset saadakseni rajasin litteroinnista abstrahointia apuna käyttäen epäoleellisen tiedon pois. Samalla luokittelin litteroidun tekstin valitsemaani yhdeksään kategoriaan, jotka näkyvät haastattelukysymyksissä (LIITE 5). Näistä yhdeksästä kokonaisuudesta luokittelin tiedon neljään osa-alueeseen. (Kiviniemi 2001, 78.) Tämän jälkeen poimin teemoitellusta aineistosta tutkimuskysymyksiin liittyvät osat ja jaoin ne omiin ryhmiinsä, jotka puolestaan on kirjattu auki opinnäytetyön tuloksissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–111.) Prosessoidessani aineistoa analyysissa, tuotin esitietoa vahvistavaa dataa. Havainnoin kuinka aiempi starttipajalle tehty tutkimus ja oma tutkimusmateriaalini tukivat toisiaan, mutta aiheuttivat

myös omasta ennakkokäsityksestä poikkeavaa informaatiota. Aiemmin tutkittu tieto ja nyt haastatteluista saatu materiaali, keskustelivat siis toistensa kanssa osittain. (Ronkainen Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 123–126.)

Perehdyin ODL:n perinteeseen ja sen kristilliseen lähestymistapaan hoitotyössä. ODL:n toiminta pyrkii toteuttamaan diakoniaa esimerkiksi vapaaehtoistyön organisoinnilla, varojen keräämisellä vähävaraisten lasten kulttuuri- ja liikuntaharrastuksiin ja pohjoissuomalaisten talousvaikeuksissa olevien tukemisella. (ODL 2015c.) Toinen vähäiselle huomiolle jäänyt seikka oli toimeentulo. Tämän tiedon mukaan ottaminen opinnäytetyöhöni kiinnosti minua kovasti, mutta minun tuli olla huomaavainen näin henkilökohtaisia asioita kysellessäni. Hirsijärvi & Hurme (2001) luokittelevat tulot ja taloudellisen tilanteen arkaluontoisiin asioihin, joten näistä keskusteleminen voi olla nuorille hankalaa.

6 TULOKSET

Tässä luvussa nuorten omat sanat tuodaan julki suorilla lainauksilla. Olen tietoisesti jättänyt viittaukset lainauksista pois, jotta nuorten anonymiteetti säilyy.

6.1 Starttipajan tuomia muutoksia nuorten elämässä

Nuoret kuvailivat aiempaa yksinäisyyttään ja sieltä selviytymistään avoimesti. Kahdella kolmesta kävi julki selkeä polku menneisyyden ja syrjäytymisen välille, sillä taustalta löytyi taloudellista niukkuutta, kiusaamista ja sairauksia. Yksinäisyydestä selviytyminen on pitkälinen prosessi, jota tulee kulkea pienin askelin eteenpäin. Jokainen haastatelluista kertoi olleensa yksinäinen jossakin vaiheessa elämäänsä. Heidän ajatuksensa yksinäisyydestä olivat erilaisia keskenään, mutta heidän kertomuksistaan nousi esille yksinäisyyden tunteen kokonaisvaltaisena pahoinvointina. Kaikilla nuorilla oli kokemuksia yksinäisyydestä, jonka tuntumista nuoret kuvailivat:

...yksinäisyys sattuu sydämeen.

Ihminen on tyhjä ja pelokas. Sitä voisi kuvailla ikuisessa sikiöasennossa olevaan ihmiseen, poloseen joka on alasti, jolla on kylmä.

Kyllä se tuntuu oikeasti koko kropassa. Se vain niinku silleen... en mää tiijä... Se on pelottava tunne. No on vaan niinko silleen, et on silleen viikon silleen itekseen kotona oikeestaan vaan sen takia, ettei sulla oo mitään syytä lähteä sieltä pois sieltä kotoa, ettei sulla oo mitään tehtävää siellä ulkomaailmassa. Siinä loppujenlopuksi käykin, ettet sinä itse tajua ottaa niihin kavereihin yhteyttä, kun on niin epätoivonen. Sitä vaan sitten istuu siellä kotona ja aattelee, että on ihan yksin. Se on tosi melankolinen tunne. Eikä sitä toivo kellekään...mää olin vain silleen lamaantunut ja ihan antanu periksi ite, etten mä tuu ikinä tekeen mitään...itseluottamus meni ihan nollaan.

Kiusaamista esiintyi kahden nuoren kertomuksissa. Heitä kohdannut kiusaaminen oli joukosta ulos jättämistä ja haukkumista. Ulkonäköön ja pukeutumiseen kohdistuvaa kiusaamista oli myöskin tapahtunut. Taloudelliset haasteet keskustelussa nousi esille voimakkaimmin yhden nuoren kerronnassa. Hän koki, että vähävaraisia lapsia kiusattiin vääränlaisten vaatteiden takia tai muodista poistuneen hiustyylin takia. Kaksi kolmesta haastateltavasta oli sitä mieltä, että kiusaaminen ja syrjiminä ovat vaikuttaneet heidän sairastumiseensa. Haastateltujen sairauslistansa oli pitkä anoreksiasta, masennukseen ja paniikkihäiriöstä itsemurhayrityksiin. Sairauksien tuntemusten sanoittaminen tuo julki niiden kokonaisvaltaisuuden.

Pelottaa. Tulee sellanen kunnon paniikkikohtaus, että sitä menee niinku muuhun maailmaan, tavallaan omiin ajatuksiin. Sitä on niinku poissaoleva ja käpertyy omaan itseensä. Menee niinku ihan lukkoon.

Minä en käyny ite missään. Multa oli kaikki pyörät pöllitty ja hajotettu. Ei ollu rahaa maksaa bussikorttia ja ku oli opintotuella sun muuta, sitä niinku vaan juuttu sinne kämpille.

..sairaus pääsi aika rajuksi ja erakoiduin kotiin. Mää pelkäsin aivan kuollakseni lähteä kotoa. Jos mää lähen kotoa ulos, niin mää kuolen. Kerran mää olin siellä ja mulle tuli yhtä-äkkiä semmonen tunne, et meri nielee mut, et mää en pääse millään kotiin, et tuo meri nielee mut. Mulla oli ihan täystyö, et millä mää huijaan itteni kulkemaan kaks kilometriä.

....minä olin vaan kotona, minä olin vähän niin kuin loukussa. Mää en niinku päässy minnekään Mulla on niinku sairaus, jota mää vihaan, joka invalidisoi mua tosi paljon. Tunsin itsensä tosi avuttomaksi. Haluais auttaa itseään, mutta ei tiedä että miten.

Oikeesti tullee vaan semmonen olo, etten halua olla täällä ihmisten kanssa, et mä haluan olla vaan yksin. Jotenki niinku alkaa ahistaa, tuntee rinnassa, joka paikassa. Yhtä-äkkiä tajuu et hengitys on ihan omituinen, etten hengitä normaalisti. Jotenki niinku aivot alkaa tuottaa et sää haluat olla yksin, vaikkei sitä oikeesti haluaisikaan.

Kaksi kolmesta haastatellusta asui yksin, mutta vain yksi sanoi haastatteluhetkellä olevansa yksinäinen. Myös hänellä oli yksi ystävä, jonka kanssa saattoi viettää aikaa. Yksinäisyyden tunne korostui hänen mukaansa, koska hänellä ei ole elämänkumppania ja hänen ystävänsää elää ydinperheessä.

...en mää silleen kateellinen ole, mutta haluttais itelle se oma kulta, et sais sen parisuhteen itsellekin.

Jokainen nuori on itse ymmärtänyt oman tilansa. He kuvailivat sitä hetkeä, jolloin ymmärsivät, ettei elämä voi jatkua näin.

Mää ite tuota halusin jotakin aktiivista toimintaa. Sitten me työkkärissä ruvettiin ettimään jotakin, et mikä olisi semmonen sopiva paikka.

Mä niinku heräsin aamulla ja tajusin, että ei helvetti, en mää voi elää näin. Mää vain aloin tutkii netistä kaikkia juttua, et mitä vois tehdä niinku ees jotakin ja sieltä mä niinku oikeestaan päädyin tännekin.

Haastatellut nuoret olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä starttipajalla toimintoihin. Heidän mielestään starttipajalla on tärkeä osa omassa kuntoutumisessaan. Haastatteluvastauksista löytyi yhtenäistä starttipajan voimaannuttavasta vaikutuksesta, tasa-arvoisesta kohtelusta ja henkilökohtaisen avuntarpeen huomioimisesta. Nuorten on ollut helppo tulla starttipajalle alkuvaikeuksien jälkeen. He kertoivat saaneensa voimaa toteuttaa sellaisia toimia, mistä he saattoivat kotona ollessaan vain todeta, ettei heistä ole siihen. He kertoivat sosiaalisen minäkuvan muuttumisesta ja aktiivisuuden lisääntymisestä. Lisäksi starttipajan toiminta on vaikuttanut jokaisen haastateltavan elämänlaatuun positiivisesti ja syrjäytymistä ehkäisevästi. Starttipajalla on hyvä henki ja ohjaajien läsnäolo on aitoa. Haastatellut kuvasivat, että suurin osa henkilökunnasta tekee työtä sydämellä. Nuoret olivat sitä mieltä, että henkilökohtaisen aikataulun suunnittelu ja työaikojen pidentäminen nuoren kunnon kohetessa on hyvä asia.

Starttipaja on auttanut siihen vuorokausirytmiiin ja sitten ne sosiaaliset tilanteet. Ne on tukeneet omissa ajatuksissa...eikä jää sinne kotia neljän seinän sisälle. Minä saan esimerkiksi tuossa ompelimossa tehdä niinku ite tykkään, ja tuntuu että itellä on niinku kykyä. Sitä samalla saa vähä niinku sitä haastettaki.

Mun kohalla se on ollu valtavan tärkeätä, että mun on pakko tulla tänne. Mää oon ite halunnukki ja mä oon ite halunnu lisätä päiviä ja sitä altistamista, ettei tuu semmosta pitkää pätkää että olis kotona, vaan että tietää et kaks päivää vapaata ja sitten mä taas meen.

Ja kyllä niinku tämä henkilökunta täällä just nämä ..., niin ne on niinku tosi paljo auttaa silleen, niistä niinku huomaa että ne oikeasti välittää, mitä mekin tullaan tekemään ja tälle. Ne niinku patistaa laittamaan niitä hakemuksia ja kaikkea tämmöistä. Se on niinku tosi mukava olla. On mukava, kun joku on niinku tsemppaamassa ylöspäin.

Haastateltavat olivat saaneet starttipajalla tukea tarvitsemiinsa osa-alueisiin. He kokivat, ettei kukaan tuputa apua liikaa, mutta henkilökunta on kuitenkin jatkuvasti saatavilla pahan hetken sattuessa. Nuorille oli tärkeää tiedostaa, että tuollaisella hetkellä jollakin työntekijällä on aina aikaa henkilökohtaiseen keskusteluun.

Joo... on aika kova tyyppi, tämä meidän sairaanhoitaja. Sen kans ollaan käyty juttelemassa ja se heittää aina semmosia kiperiä kysymyksiä. Sitten jos siltä erehtyy kysymään, että mitä sää oot tästä mieltä, niin vastaus on, että en minä tiijä, että mitä minä oon mieltä. Sinunhan se pitää tietää. Joutuu ihan oikeasti pohtimaan niitä omia arvoja ja sun muuta. Kyllä mun itseluottamus on noussu täällä tänä aikana.

...tuli niinku tosi suuri ahistus ja ettei tämä taaskaan etene tämä homma mihinkään, niin ne tuli sieltä ja sano heti, et tuu tänne äkkiä ja tsemppaili siellä, ettei tämä nyt kaaju tähän, et kyllä me jotakin keksitään. Se tuntu niinku tosi kivalta. Tuli silleen.... tajusi itekki, ettei asiat oookkaan vielä niin huonosti, miten sen omassa päässä miettii.

Nuoret ovat kulkeneet pitkän matkan kotoa neljän seinän sisästä haastattelussa kerrottuun pisteeseen. Yksi testiluonteinen pyörämatka kuvaa onnistumisen ja eheytyksen tunnetta, mitä nuoret voivat kuntoutuksen tuoman tuen turvin kokea.

Juuri tällä viikolla minä polin tällasta vanhaa traumareittiä, elikkä missä mää oon saanu paniikkikotauksen. Mää polin sen sillan sillä lailla, etten mää kuunnellut musiikkia, mää en puhunu puhelimesta, mää vaan kattelin maisemia ja kattelin vettä ja haistelin luontoa. Mää hiljaa painoin käden sydämelle ja kiitin.

Nuorten mukaan heidän kokemusasiantuntijuuttaan vapaaehtoistyön kentällä tulisi pohtia yhteistyökumppaneiden kanssa. Nuoret, joiden luottamus omiin kykyihin on palautettu pajajakson aikana, voisivat toimia esimerkiksi Oulun seudun Nuorisoasuntoyhdistyksessä ammattilaisen työparina työskenneltäessä syrjäytyneiden parissa. Pajajakson lopussa voisi olla siirtymäjakso työkokeiluna niille nuorille, jotka eivät siirry suoraan starttipajalta kouluun tai työelämään. Kertoja sanoi, ettei yhtään nuorta saa päästää omilleen ilman seurantaa. Säännöllisen elämän ja vuorokausirytmien säilymisellä ylläpidetään starttipajalla saavutettuja tuloksia. Nuori, joka tämän ehdotti, ihmetteli oman ajatusmaailmansa muuttumista viimeisten kuukausien aikana. Vielä hetki sitten tuollainen olisi tuntunut naurettavalta, mutta haastatteluhetkellä toimintamalli tuntui hänestä hyvältä. Hän korosti, että nuori, joka on kotona neljän seinän sisässä, voisi hyväksyä rinnallakulkijakseen toisen nuoren, jolla on omakohtainen kokemus vastaavanlaisesta tilanteesta ja sieltä selviytymisestä.

Kaavio 1: Yksinäisyyteen vaikuttavat tekijät

6.2 Diakonisen työotteen näkyminen starttipajalla

Hengellisyys-teeman otin opinnäytetyöhön omasta kiinnostuksestani. ODL:n ja sitä kautta starttipajan arvomaailman kumpuaminen kristillisine arvoineen jäivät mielestäni aiemmista samaan kontekstiin tehdyistä tutkimuksista vähäiselle huomiolle. Yksikään haastatelluista ei ollut aiemmin tiedostanut starttipajan toiminnan pohjautuvan kristillisiin ja diakonisiin arvoihin. Nuoret olivat sitä mieltä, ettei pajatoiminnassa ole sijaa kristillisyydelle, sillä se voisi pelottaa tulijat pois.

Analysoidessani haastatteluaineistoa huomasin, ettei nuorten arvomaailmaan sisältynyt hengellistä ulottuvuutta. He eivät koe elävänsä hengellistä elämää. Kahden haastateltavan mielestä diakoninen työote ei näkynyt starttipajan toiminnassa millään tavalla. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että jos diakoniaa aamuhartauksineen alettaisiin viljelemään starttipajalla, niin hän ei kävisi starttipajalla ollenkaan, sillä sellainen ahdistaisi häntä. Yhden haastateltavan mielestä on hyvä asia, ettei starttipajalla korosteta mitään suuntausta. Yksi haastateltavista kuvasi starttipajan diakonista työotetta lähimmäisenrakkautena. Silloin kun toisella ei mene lujaa, niin joku tulee auttamaan, eikä ketään jätetä yksin. (Nuorten haastattelu 2015.)

Diakonian näkymistä henkilökunnalta kysyttäessä, he korostivat arjen diakoniaa. Työskentely starttipajalla painottuu arjenhallintaan. Sanaa diakonia ei käytetä toimintaa kuvattaessa. Heidän diakoniansa on konkreettista apua arjessa, joka on yhden työntekijän mukaan starttipajan primääritehtävä. Henkilökunta auttaa nuoria elämänhallinnan pulmissa, rinnallakulkijoina, toimeentulotukihakemuksen täyttämisestä velkaneuvontaan. Diakoninen työote näkyy henkilökunnan mukaan myös siinä, että jokainen nuori on oma yksilö ja hän saa tulla starttipajalle omana itsenään vikoineen ja vahvuuksineen. Henkilökunta ohjeistaa nuoria toimimaan moraalisesti oikein ja noudattamaan elämän pelisääntöjä toisia kunnioittaen. Starttipajan filosofis-eettinen näkemys korostuu heidän kehottaessaan nuoria tekemään niin toisille, kuin he haluaisivat itselleen tehtävän. (Sari Lapinkangas & Tarja Siira, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2015.2015.)

Henkilökunnalla ei ole ammattivalmiuksia ohjata hengellistä tukea tarvitsevaa nuorta, mutta toinen haastatelluista sanoi tarvittaessa antavansa hengellistä keskusteluapua kykyjensä mukaan. Molemmat toivat julki, ettei hengellistä keskusteluapua tarvitsevaa nuorta jätettäisi yksin, vaan hänet ohjattaisiin joko ODL:n diakoniajohtajan tai seurakunnan tuen piiriin. (Sari Lapinkangas & Tarja Siira, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2015.2015.)

Nuorten kertoman perusteella hengellisyyden näkymättömyys on starttipajan todellisuutta. Nuorille kristillinen käsitteistö oli vierasta, joten he luokittelivat diakonian ja hengellisyyden kirkolliseksi toiminnaksi, joita heidän kertoman mukaan ovat hartaudet ja rukoukset. Heidän haastatteluistaan voi kuitenkin poimia lukuisia kuvauksia arjen diakonisista tekoja. Ymmärtäminen, kuunteleminen, välittäminen, auttaminen, rinnalla kulkeminen, kiireettömyys, esimerkiksi nousivat esille henkilökunnan työtettä kuvailtaessa. Tästä voinkin todeta, ettei hengellisyys ole näkymätöntä, vaan sanat hengellisyys ja diakonisuus ovat nuorten mielestä liian korkeakirkollisia käsiteltäväksi arjen auttamistyössä.

En tiijä, mutta en varmaan sitten käviskään täällä. Ehkä se olisi ahdistava kokemus.

En mää tiedä, mun varmaan täytyy ampua ohi tähän vaiheeseen.

Kolmas haastateltava kuvaili hengellisyyden näkymistä starttipajalla lähinnä henkilökunnan käyttämisenä. Hänen mielestään henkilökunnan työote on nuorten rinnalla kulkemista.

Lähimmäisenrakkautena tulee ekana mieleen. Täällä pidetään toisista huolta ja kohdataan ihminen ihmisenä. Pidetään heikommassa asemassa olevan puolta. Kun jollakin ei mene hyvin, niin heti nostetaan auttava käsi, et hei sää et oo yksin. Me ollaan täällä.

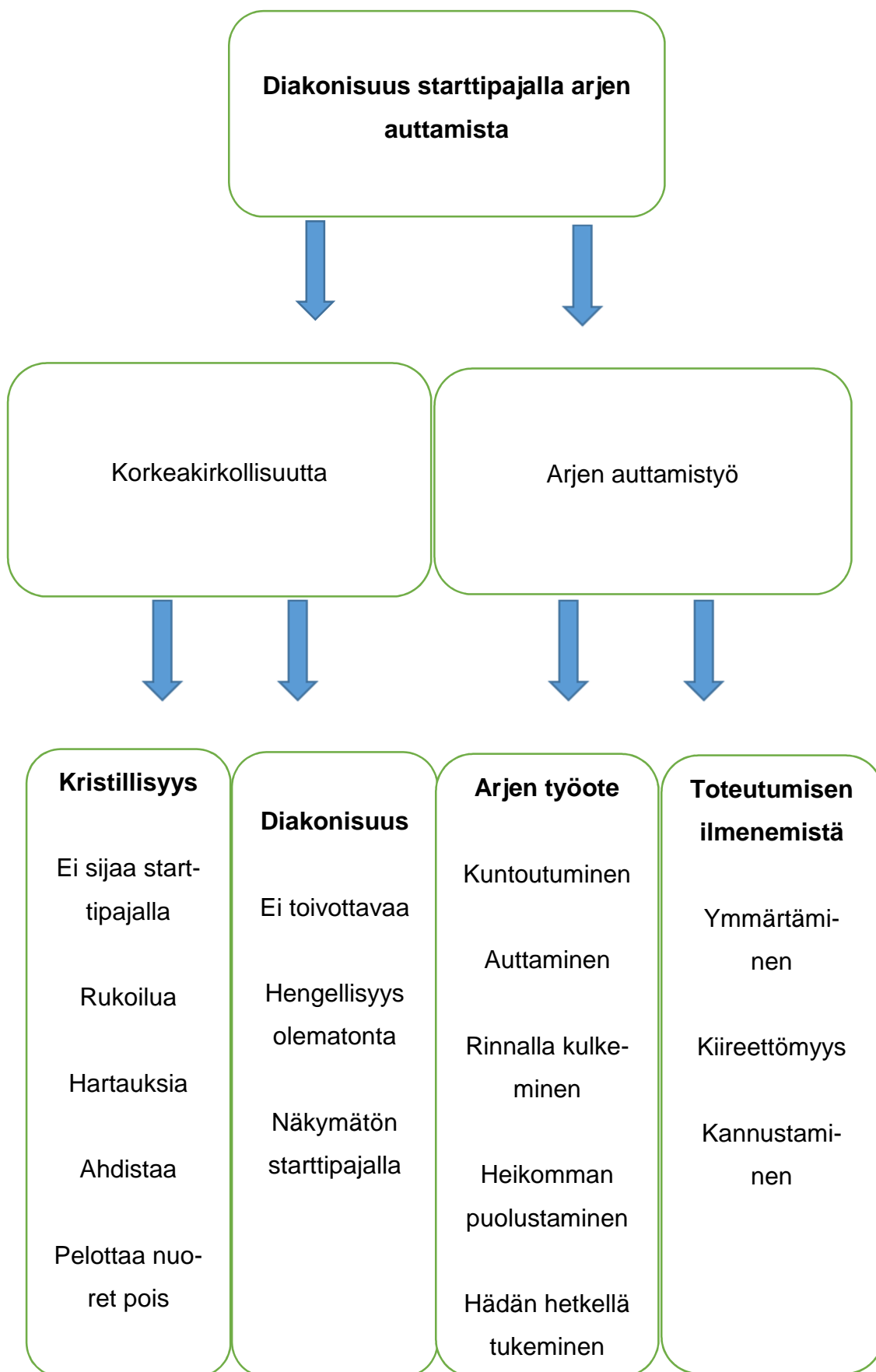
Oman hengellisyyden pohdintaan kaksi kolmesta ei lähtenyt avaamaan keskustelua, vaikka kaikki haastatellut ovat käyneet rippikoulun. Yksi haastatelluista oli eronnut kirkosta.

Nämä perus rippikoulut ja nämä kaikki pakolliset. Kyllä sitä tulee kirkossa käytyä ainakin joulun aikaan kauneimmat joululaulut kuuntelemassa.

Et kyllä minä piän ihan sileen semmosena hyvänä asiana, mutta ei se vaan oo ehkä kaikille.

En tiijä. Toiset varmaan haluaisi, mutta toisaalta uskonnon trendi on tänä päivänä silleen old of fashion (naurua). Ei niin pidetty asia. Ehkä kaikki ei uskalla sanoa sitä, että jos sää sanot, että sää oot hengellinen, niin sinut tuomitaan heti jeesustelijaksi, niin helpompi on sanoa, että mää en usko mihinkään, vaikka oikeesti uskoiski. Siinä mielessä se on vähän kakspiippunen asia.

Mä oon aina ollu sitä mieltä, ettei uskon pidä missään mielessä kahlita. Sen takia minä en erilaisten uskonlahkojen asiasta oikein perusta, koska siellä kahlitaan, siellä eletään pelossa. Se ei oo semmonen mukava asia. Mulle on pienestä pitäen opetettu, että uskonto on semmonen mukava ja turvallinen asia. Siitä saa hakea lohtua silloin kun on vaikeaa. Sillon kun se antaa turvaa ja lohtua, eikä pelota, niin silloin se täyttää tehtävänsä.

KAAVIO 2: Diakonian näkyminen starttipajan toiminnassa

6.3 Nuorten kuvaamaa tulevaisuuden haaveilua

Haaveileminen ja oman elämän eteenpäin suunnittelu kertoo toivosta omassa elämässään. Haaveilu-sanalle on monta merkitystä ja jokainen haasteltava sanoitti sen omalla tavallaan. Tulevaisuuden haaveilun julkituominen haastattelussa on kuin takuu hankalasta tilanteesta selviytymiseksi. Nuori sanoittaa tulevaa matkaa itselleen ääneen kuultavaksi ja arvioitavaksi. Yksi nuorista oli varautunut haaveilu-sanan suhteen, mutta kertoi tulevaisuudestaan suunnitelmana. Tulevaisuuden haaveet olivat yksilöllisiä. Jokainen haastateltava oli omassa eheytyksen vaiheessa, lisäksi heidän sosiaaliset taitonsa korostuivat vastausten laajuudessa. Toisella tulevaisuuden haaveeksi riitti selviytyminen pois yksinäisyydestä yhteiskunnan jäseneksi, kun toisella oli selkeä päämäärä kouluttautumispolusta ja työllistymisestä koulutuksen jälkeen. Haastatelluilla oli haaveena työllistyminen, joka puolestaan tarkoittaa muodollisen pätevyyden hankkimista tavalla tai toisella. Toteutumiskeinoja nuorilla oli esimerkiksi työkokeilun kautta oppisopimukseen ja sitä kautta ammattiin ja työsuhteeseen. Ensisijainen päätaivoite jokaisella haastatellulla oli opiskelupaikan saaminen ja sen kautta työllistyminen. Heistä jokainen toi keskustelussa esille, että unelman eteen täytyy tehdä töitä.

...enpä ole paljon ajatellut tuolta kannalta.

Itsetuntoa pitäis saada kohennettua ja painoa alas...sais sen oman kullan.

Pitäis jonnekin kouluun ja sitten sais töitä. Nyt ei ole vielä ajankoh-
taista. Jos työkokeiluun olis mahdollista päästä...

Tulevaisuus vähän jännittää, tai pelottaa.

Yhden haastateltavan kohdalla tulevaisuus oli hänen mielessään hieman epävar-
malla pohjalla, mutta hän oli kuitenkin miettinyt työkaluja, kuinka hän voi itse vai-
kuttaa paremman tulevaisuuden saavuttamiseksi. Hänen kohdalla suunnitelmaa
B ei ollut valmiina, mutta keskustelun kuluessa, hän sanoitti itselleen vaihtoehtoi-
sen mahdollisuuden etenemisessä yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi.

...oon nytte kattellu ja kesätöitä koittanu... Pitäsi käyvä kouluja, että pääsee töihin. Jos ei pääse kouluun, niin pitää alkaa etsimään työkokeilupaiikkaa. Minä oon niinku kiinteistöalaa miettiny ihan joksikin talkkariksi ruveta tyyliin, kun niistä on kuulemma tosi kova pula tällä alueella... Olisi mukava niinku ostaa jotakin pysyvääkin välillä, vaikka se olisi jotakin pientä, niin silleen. Sitte lopussa mää asun jossaki Inarijärven laijalla mökissä yksin, tai oishan se kiva jos joku vaimoki olisi mukana. Varmaan jossaki rauhallisemmasa paikassa nauttis eläkkeestä, kun ensin on jotaki tehny.

Tietämyksen kasvaminen syrjäytymisestä, on yksi työkaluista tulevaisuuden unelmien täyttymiseksi. Yksi nuorista toi julki, että syrjäytyminen takaisin kotiin pajajakson loputtua pelottaa. Hän on saanut tähän ohjausta, joka on antanut varmuutta ajatella tulevaisuudesta positiivisemmin.

..olisi niinku valmis tekemään jotakin muutakin, mut toisaalta ei niinku haluais jäähä täältä pois kun kuumottaa se, et jää taas niinku tyhjän päälle ja jotenkin niinku lamaantuu sinne uuestaan. niin, että kyllä se on niinku hyvä asia, että on vielä täällä. Kyllä minä silti toivoisin, että voisi alkaa tekemään jotakin muutakin.

Nuoret kertoivat, että vapaaehtoistyön tekemistä tulisi korostaa kuntoutuksen loppupuolella. Maassamme on liian monta yksinäistä, sairasta, vammaista tai muuten avustajan tukea tarvitsevaa. Nuoret uskoivat, että heille olisi löydettävissä tuettava henkilö, jolloin toinen toistansa tukien pääsisi yhdessä eteenpäin. Vapaaehtoistyön hyötyä ei voida mitata rahallisesti, vaan palkinto on henkisen hyvinvoinnin lisääntyminen. Työskentely antaisi tekijälleen itsevarmuutta kohtaamisissa, ja nuori kokisi olevansa hyödyksi toisille. Aiemmin koetun vapaaehtoistyön palkitsevuutta kuvailtiin ihanaksi oloksi. Nuoret kokivat vapaaehtoistyön merkityksen myös omaa kuntoutumistaan edistävänä. He korostivat kuitenkin oman kuntoutumisen ensisijaisuutta. Kun itse voi hyvin, niin silloin jaksaa toimia vapaaehtoistyössä toisen tukena. (Nuorten haastattelu 2015.)

Kokemusasiantuntijuutta korostettiin myös hoitoon hakeutumisessa. Yksi nuorista kertoi oman hoitoon hakeutumisen viivyttelyn syyn olleen ammattilaisissa.

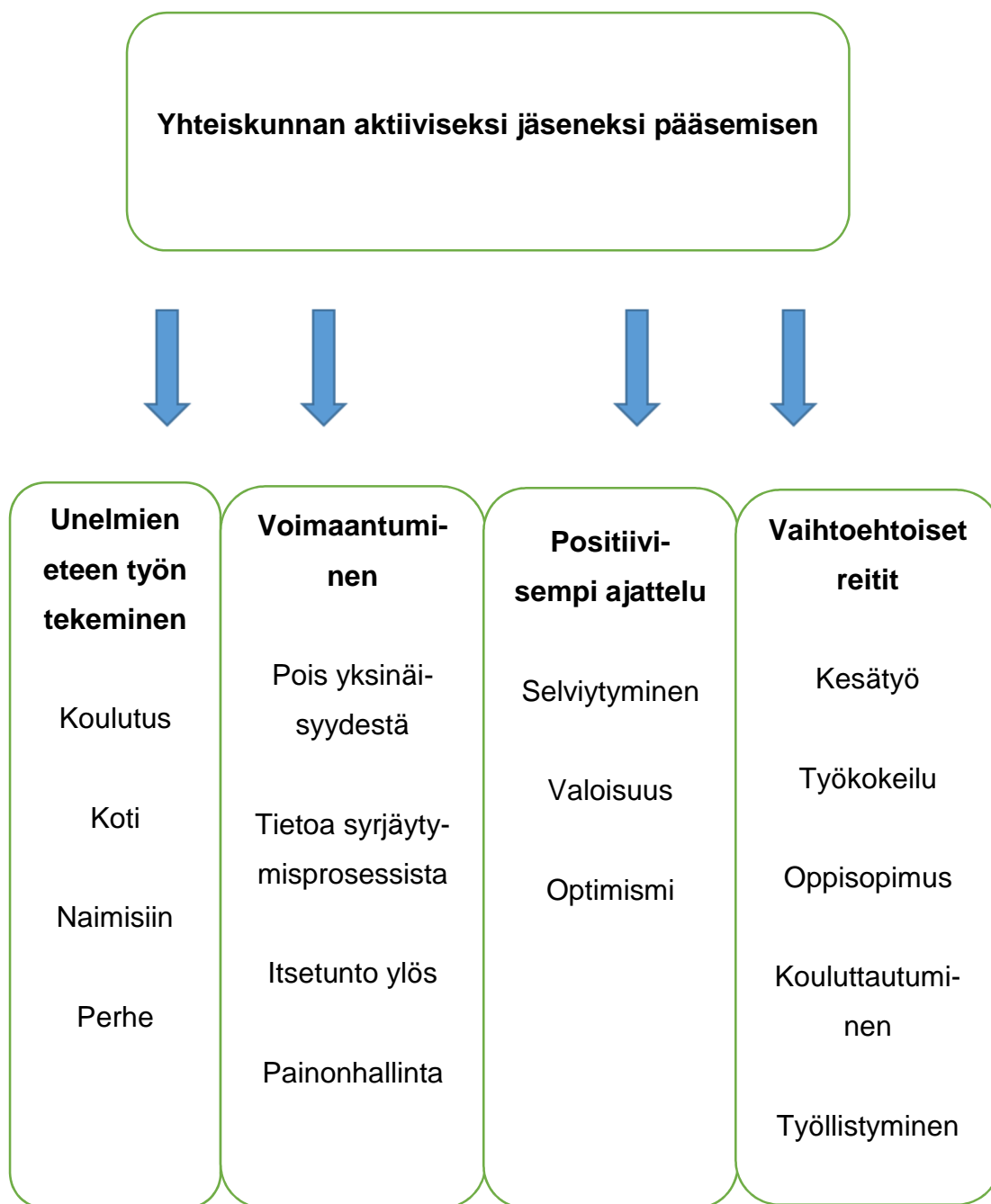
Mää olisin hakenut apua paniikkihäiriöön paljon aikaisemmin, jos joku ei-ammattilainen olisi kertonut suomeksi, mitä vaihtoehtoja mulla oli. Silloin kun mää pääsin pois lastenkodista, niin minulle tarjottiin psykologin apu, mää en sitä silloin halunnut. Nyt mää ottaisin sen avun vastaan, mutta silloin mää olin sitä mieltä, etten mää halua nähä enää yhtään virkailijaa, sillä ne kaikki haluaa vedä vain minut pois kotoa. Mää en puhu enää ikinä kellekkään... Se sulkeutuminen se aiheutti sen, että se mörkö kasvo aina vaan suuremmaksi ja suuremmaksi. Tuli lumipalloeefekti.

Voimaantumiseen ja turvan saamiseksi voi riittää jokin ajatus tai toimintamalli, joka helpottaa ahdistuksen nostaessaan päätään. Yksi nuorista kuljettaa mukanaan Eeva Kiven runoa (LIITE 6), jonka lukee aina huonolla hetkellä. Se voimaannuttaa häntä matkallaan. Voimaantumisen tunne antaa varmuutta omasta selviytymisestä.

Aina on ihana ajatella, etten oo yksin. Siellä pyörän tarakalla istuu enkeli, joka pitää kädestä kiinni ja sanoo: ”Mennään yhdessä. Jos pelottaa niin mennään yhdessä.”

Kuntoutusjakson loppupuolella oleva nuori oli voimaannuttanut niin paljon, että hänellä oli selkeä päämäärä koulutukseen pääsemiseksi. Hän oli miettinyt jo valmiiksi vaihtoehtoisia reittejä, kuinka hän unelmansa saavuttaa. Hän oli rakentanut itselleen useamman vuoden suunnitelman kohti tulevaa. Ensimmäisenä tulee koulutus, jonka myötä työllistyminen, oman asunnon hankkiminen, naimisiin meno ja perhe tulevat sitten ajan kanssa.

Minä koen elämän valoisana ja mää en pelkää tulevaisuutta. Mää uskon, että tulevaisuus on hyvä. Ite kun tehään töitä, niin kuljetaan niitä unelmia kohti. Uskon, että työ kantaa jossakin vaiheessa hedelmää.

KAAVIO 3: Nuorten haaveet tulevaisuudesta

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Starttipajan kokonaisvaltainen työote eheyttää nuoria kokonaisvaltaisesti, jolloin myös sosiaalinen vuorovaikutuksellinen kyvykkyys kasvaa.
2. Diakoninen työote starttipajalla näyttäytyy monisanaisesti arjen auttamisen ja rinnalla kulkija tematiikan ympärillä.
3. Nuorten selkeä tavoite on päästä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi, niin että hän voi elättää työllään itsensä ja kenties perheensä tulevaisuudessa.

8 SUHDE AIEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Niina Junttila Turun yliopistosta on kirjoittanut paljon lapsen ja nuoren syrjäytymisestä ja heidän sosiaalisista kyvyistään. Hänen väitöksensä Turun yliopistoon vuonna 2010, Lapsen sosiaaliset kyvyt ja yksinäisyys näkyviin jo alakoulussa, keskittyi pienten lasten yksinäisyyteen ja siihen puuttumiseen. Hanna Ikosen Pro gradu-tutkielma Itä-Suomen Yliopistoon vuonna 2013, Lapsuuden ja nuoruuden yksinäisyyskokemusten merkityksellistyminen nuoren aikuisen elämänsäkulussa, puolestaan käsittelee yksinäisyyden kokemusta ja sen merkitystä kehityksessä. Juho Saari Itä-Suomen Yliopistosta on tehnyt laaja-alaista tutkimusta aiheen tiimoilta. Hän on ollut tuottelias kirjoittaja hyvinvoinnin, eriarvoisuuden, sosiaalisten suhteiden kuin yksinäisyydenkin piiristä.

Seppo Kangaspuntan tekstistä löytyy suomalaisen yhteiskunnan muutos perinteisestä sukuyhteisöstä nyky-yhteiskunnan virtuaalisiin yhteisöverkostoihin. Markku T. Hyypä puolestaan tuo tutkimuksellaan lisäselvyyttä yhteisön voimasta. Diakoniatyönpaikka ihmisen arjessa on Ulla Jokelan väitöskirja, jossa rinnalla kulkijan työtä kuvataan laajasti.

Yllämainitun materiaalin, starttipajalle tehtyjen tutkimusten ja oman esitietoni varassa lähdin rakentamaan omaa opinnäytetyötäni haluttuun suuntaan. Tutkimuksista löysin lähtökohdan tutkimuskysymyksille ja oman työni rajaamiseen tunteeseen yksinäisyydestä ja yhteisöllisyyteen pääsemisestä tuettuna. Starttipajan toiminta on vuosien saatossa muovautunut ja kohderyhmä on muuttunut myös kontekstiin tehtyjen tutkimusten aikana. Näistä muutoksista huolimatta, jokainen yksikköön tehty tutkimus antaa pohjan tälle opinnäytetyölle. Aiemmat tutkimukset kuvaavat kokonaisvaltaisesti asiakkaiden tarpeen viipyä starttipajalla pidemmän yhtäjaksoisen ajan voimaantumassa, jotta he ehtivät saada pajajaksolla kerättyä itselleen riittävän vahvan ja monipuolisen työkalupakin elämän haasteita vastaan selviytymiseksi siviilimaailmassa.

Opinnäytetyöni poikkeaa aiemmista starttipajalle tehdyistä tutkimuksista keskittymällä haastateltujen tunteisiin ja niiden julkituomiseen. Tämän rajaamisen ovat mahdollistaneet aiemmin mainitut raportit starttipajan toiminnoista ja niiden vaikutuksista nuoren kuntoutumisessa. Itse starttipajatoiminnasta on jo tehty tutkimuksia, mutta paneutuminen nuoren ajatusmaailmaan on jäänyt vähemmälle huomiolle. Aiemmissa tutkimuksissa ei myöskään oli kiinnitetty huomiota starttipajan arvomaailmaan, jonka itse otin selkeästi esille opinnäytetyössäni.

Ensisijainen tavoitteeni oli keskittyä haastateltavien tunteisiin ja niiden sanoittamiseen. Tähän rajaukseen lähdin omasta ajatuksestani ihmisen järjellisen tiedon peittymisestä voimakkaan tunteen alle. Usein sanotaan, että kyllähän minä tiedän, mutta kun en saa aikaiseksi. Toinen oma oletukseni oli, etteivät nuoret ole kenties sanoneet ääneen omaa historiaansa aiemmin. Omien juurien tuoman toimintamallin ymmärtäminen omassa elämässä on merkityksellistä. Niiden julkituominen ja ääneen kertominen voivat auttaa hahmottamaan ja ymmärtämään omat mahdollisuudet muutoksessa parempaan.

9 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

9.1 Luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuuden varmistaa sen kokonaisvaltainen hahmottaminen jo työskentelyn alusta alkaen. Tiedostettava on, mitä tietoa halutaan ja miten niihin päästään. Itse teorian tiedon käsittelyllä ei saavuteta tietoa, vaan menetelmän valinnalla ja sen mukaan toimimalla saadaan luotettavaa tutkimustietoa. Aiemmin starttipajalle tehty tutkimus antoi kontekstille luotettavuutta ja oma ymmärrykseni antoi esitietoa yksinäisyyssteemalle. Haastattelut toivat näkemyksellistä tietoa nuorten kerronnan kautta tutkittavaan aiheeseen, jota analysoin opinnäytetyössäni teemoittelun mukaisesti. (Hämeen ammattikorkeakoulu i.a.)

Luotettavuutta työlle tuo kirjalliset sopimukset, joissa todistetaan tutkimusluvat, haastatteluluvat kuin tekijänoikeudet. Ennen työn aloittamista allekirjoitimme haastattelusopimukset haastateltavien kanssa. Lisäksi anoin tutkimusluvan starttipajan kehityskoordinaattorilta. Tilaajan kanssa sovittiin, että tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle, vaikka opinnäytetyö toteutettiin heidän toimeksiannostaan. Jos materiaalia aiotaan jossakin vaiheessa muokata, tai jatkokäyttää, tulee siitä neuvotella tekijän kanssa. Muokatussa materiaalissa tulee aina näkyä alkuperäisen tekijän nimi.

(Laki henkilöstötiedoista 1999) tuo selkeän ohjeistuksen ja tiedon haastateltaville heidän anonymiteetin suojaamisesta työn jokaisessa vaiheessa. Haastattelun tulee tietää osallistumisestaan tutkimukseen, hänen tulee olla vapaaehtoinen tutkittavaksi, eikä tutkimuksella saa aiheuttaa haittaa tai vahinkoa osallistujalle. Nämä seikat otin huomioon opinnäytetyötä tehdessäni. Lisäksi haastattellessani nuoria otin heidän tilanteensa huomioon antaen heille luvan ohittaa kysymyksen, jos siihen vastaaminen tuntui liian haasteelliselta. Erityistä huolellisuutta kiinnitin haastattelutilanteeseen, jotta siitä ei aiheutunut mieliharmia haastateltaville. Haastattelun yhteydessä toin selkeästi julki tutkimusaiheen, juridiset- ja eettiset velvoitteeni työtä tehdessäni. (Lindblom-Yläne, Paavilainen, Pehkonen & Ronkainen 2011, 117, 126.)

Haastatteluja tehdessäni keräsin aineistoa kolmelta nuorelta. Tällä määrällä pääsin tavoitteeseen ja sain niistä vastaukset kysymyksiin, joita opinnäytetyössäni tutkin. (Lindblom-Ylänne, Paavilainen, Pehkonen & Ronkainen 2011, 117, 126.) Opinnäytetyötä tehdessäni keskustelin henkilökunnan kanssa, jotta sain aiheesta kokonaisvaltaisen käsityksen ja pystyin kirjoittamaan opinnäytetyön kysymyksiin luotettavat vastaukset. Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut heti, haastattelun ja sen tunnelman ollessa vielä hyvin muistissani (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185). Mielestäni tämä oli hyvä ratkaisu, sillä kirjasin litterointiin huomioita puhutun tekstin lisäksi. Nuorten haastattelujen vastaukset ovat autenttisia, joten niitä voidaan pitää tieteellisesti luotettavina (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13). Haastattelun lopussa annoin jokaiselle haastateltavalle vapaan tilan kertoa haastattelun aiheuttamista tuntemuksistaan. Tällä varmistin, että haastateltavat lähtivät tapaamisestamme pois hyvällä mielin. Tutkijana huolehdin haastattelumateriaalista, ettei se joutunut opinnäytetyön teon aikana muualle kuin ne oli tarkoitettu (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 12–13). Litteroituani tallenteen tuhosin materiaalin sanelukoneesta ja analysoinnin jälkeen hävitin litteroinnit polttamalla.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kuvataan sanoilla validiteetti ja reliabiliteetti. Luotettavuutta arvioidaan aineisosta kuin sen analysoinnistakin. (Metodix 2015.) Tähän kiinnitin huomiota liittäessäni teorial tietoa starttipajalta nuorten haastatteluvastauksiin ja näiden tulkintaan. Luokitellessani nuorten vastauksia, hain litteroidusta tekstistä kaiken aiheeseen kuuluvan. Tämän jälkeen tiivistin saadut tulokset lopuksi kaavioihin. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tulokset tulee muokata niin, että lukijan on helppo arvioida analyysi. Lisäksi teksti tulee kirjoittaa uskottavasti. (Metodix 2015.) Jokaista tutkimuskysymystä työstäessäni, otin haastateltavien vastaukset tasapuolisesti esiin. Lisäksi luotettavuutta parantaa ohjaavien opettajien kommentointi työn eri vaiheissa. Niihin paneutuminen ja pohtiminen antoivat tukea työn kehittämisessä laadukkaampaan lopputulokseen.

9.2 Eettisyys

Eettisyys tulee ottaa huomioon jo aihetta valittaessa. Tärkeää on tiedostaa, kenen ehdoilla tutkitaan ja miksi tutkimus tehdään. Aina tulee huomioida haastattelun oikeudet anonyymiuteen, eikä ketään saa hyväksikäyttää tutkimusta tehtäessä. Haastattelulupavaiheessa tuodaan julki mahdolliset korvauskäytännöt, joita haastattelusta aiheutuu. Lisäksi on oltava ehdottoman rehellinen tekstiä lainnattaessa. Viittauskäytännöllä tuodaan lukijalle julki, mistä lähteestä tieto on peräisin. Eettisesti läpinäkyvä työ kertoo menetelmät huolellisesti, eikä mahdollisia puutteita piiloteta. (Tampereen teknillinen yliopisto i.a.)

Velvollisuuteni työn tekemisessä on luettavissa niin Suomen laissa kuin ammatillisissa eettisissä ohjeissa. Itsemääräämisoikeus (Perustuslaki 1999) turvaa kaikkia iästä riippumatta. Tämä antoi haastateltavalle mahdollisuuden kieltäytyä vastaamasta esitettyihin kysymyksiin. Tekijänä kunnioitin lakia, vaitiolovelvoitteita kuin hyviä käytänteitäkin. Työntekijänä minulla oli henkilökohtainen vastuu tekemistäni valinnoista. Ammattieettiset periaatteet, kuten diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet ja sosiaalialan ammatilliset eettiset ohjeet, ovat yleisen etiikan tarkennuksia (Gothóni 2012, 206; Talentia 2013). Eettiset ohjeet otin huomioon kaikissa opinnäytetyön vaiheissa, joita ovat tutkimuksen tarkoitus, tutkimussuunnitelma, haastattelutilanne, litterointi, todentaminen ja raportointi (Hirsijärvi & Hurme 2008). Lisäksi hyvän tieteellisen käytännön mukaan toimin rehellisesti ja huolellisesti työtä tehdessäni. Erityistä tarkkaavaisuutta noudatin haastattelujen tekemisessä, tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Jokaisessa vaiheessa mieitin eettistä toimintaani, jotta työskentelyni oli kaikkia osapuolia kunnioittavaa. (Jyväskylän yliopisto i.a.)

Eettisyys on ihmisten kunnioittamista tutkimus- ja kehittämistyössä. Se on vuorovaikutuksellista toimintaa, jossa korostetaan oikeudenmukaisuutta. Opinnäytetyötä tehdessäni jouduin pohtimaan kriittisesti saamiani tietoja ja punnitsemaan tiedon kuulumista juuri tähän opinnäytetyöhön. Tämä rajaaminen tuli tehdä perustellusti ja eettisesti pohtien. Tutkimus- ja kehittämistyöntekijän etiikka näkyy sopimusten noudattamisessa sekä tutkimuksen ja kehittämistyön sisällöissä. Olen kirjoittanut raportin rehellisesti ilman ennakko-odotuksia tuloksista. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010,11–12.)

Rakensin haastattelut starttipajan kontekstiin sopiviksi, ottaen haastateltavien todennäköisen mielenterveyskuntoutumisen huomioon. Opinnäytetyössäni keskityttiin nuorten tunnekokemuksiin, joiden esille nostaminen tuli toteuttaa haastateltavaa kunnioittaen ja eettistä tarkastelua kestäen. (Mäkinen 2006, 111–113.) Koska haastateltavani olivat nuoria, halusin selvittää, poikkeavatko haastattelukäytänteet verrattaessa aikuisten haastatteluun. Tässä tapauksessa eivät, sillä haastateltaessa nuoriksi lasketaan alle 15-vuotiaat (Nieminen 2010, 35).

11 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata starttipajan nuorten tunteita heidän yksinäisyydettään ja sieltä selviytymisestään starttipajan tukemana. Opinnäytetyöllä haettiin myös selvyyttä diakonisen työotteen näkyvyydestä ja nuorten henkisyysdestä. Tätä osa-aluetta ei ollut tutkittu aiemmissa samassa yhteisössä tehdyissä tutkimuksissa. Tämä antoi pontta perehtyä ODL:n perinteeseen ja sen kristilliseen lähestymistapaan hoitotyössä. Kokonaisuudessaan tavoitteeseen päästiin, sillä lopputuloksena työstä syntyi raportti Yksinäisyydestä yhteisöllisyyteen ODL Nuorten starttipajan asiakkaiden kokemana. Opinnäytetyön toteuttaminen sujui pääosin hyvin. Ainostaan ohjeistus sosionomi diakoniatyöntekijän virkakelpoisuuden kaksoistutkinnon toteutumisesta opinnäytetyön sisällön huomioonottamisesta, puuttui alkumetreillä. Tämän haasteen otin vastaan opettajilta ja muokkasin työni kaksoistutkinnon ohjeistuksen mukaiseksi.

Haastatteluvastauksessa kerrotaan kuntoutuspaikan hakemisesta ja siitä, kuinka sitä oikeaa paikkaa ei meinannut löytyä. Haastatellun tultua kuntoutuskokeiluun starttipajalle, mieltyi hän paikan rauhallisempaan ja hitaampitempoisempaan työskentelytapaan. Työntekijöillä oli aikaa ja he olivat oikeasti kiinnostuneita nuorista huolineen. Nuorelle kotoa poispääseminen oli alkusysäys eheytymisprosessille, joka on edennyt jokaisella haastatellulla omassa tahdissa, starttipajan henkilökunnan tuella pienin askelin. Yhteisöön tutustuminen aloitettiin kahdella päivällä viikossa. Pajatoiminnan tultua tutuksi, lisättiin työpäiviä portaittain nuoren kykyjä vastaaviksi. Näin sosiaalsiin tilanteista muodostui rutiini, nuorta altistettiin enenevässä määrin sosiaalsiin tilanteisiin ja tämä puolestaan auttoi nuorta pääsemään sisään starttipajan yhteisölliseen työporukkaan.

Välillä on otettu hieman takapakkia, mutta kuitenkin pääsääntöisesti nuorten eteneminen on ollut nousujohteista. Starttipajakson alussa suurimmiksi haasteiksi muodostuivat matka kotoa starttipajalle ja paniikinomainen jännittäminen. Nämä haasteet olivat jo voitettu haastatteluhetkellä. Työpaikalle pyörällä ajaminen ilman kuolemanpelkoa, työhakemuksen täyttäminen tai haasteellisen ompelutyön

suorittaminen tuottivat haastateltaville iloa. Tämä puolestaan antaa voimaa jatkaa eteenpäin vielä joskus spinningiin, työhakemukseen liitettävän videon tekemiseen tai itseensä luottamiseen.

Ennakkoselvitys ja nuoriin tutustumien helpottivat haastattelutilanteita. Tämä kävi julki nuorten vastauksissa. Tällainen käytäntö lienee suotavaa myös jatkossa, jos haastattelun kohteena on nuori, jolla on paniikkihäiriö tai hän kärsii jännittämisestä uusissa tilanteissa. Koska jokainen haastateltava on oma yksilönsä, teemahaastattelun sisällön mukauttaminen, antoi haastatteluille tilan muovautua haastateltavan tahtoon. Jos jokin osa-alue jäi vastaamatta haastattelussa, oli siihen mahdollista palata uudemman kerran hieman eri sanoin hetken kuluttua. Haastattelukysymysten rajaaminen kolmeen osa-alueeseen antoi mahdollisuuden perehtyä muutamaa osa-alueeseen tarkemmin.

Jokainen starttipajalainen on yksilö, jota ei syrjitä ajattelutapansa takia. Starttipaja on neutraali ympäristö, jossa kaikki tulevat toimeen keskenään erilaisista taustoistaan huolimatta. Tulosten mukaan starttipajalla sosiaalialan- ja diakoninen työote kulkevat käsi kädessä. *Diakonia* oli sanana vieras ja se yhdistyi nuorten mielessä voimakkaasti kirkollisuuteen. He sanoittivat haastattelussa diakonian tarkoittavan jotakin korkeakirkollista arkielämästä erillään olevaa. Heidän vastauksensa kuitenkin osoittivat, ettei nykyinen starttipajalla arjen keskellä tapahtuva diakonia haavoita, vaan päinvastoin tukee nuorten eheytymistä. Ei siis ole merkitystä kuka ihmisen rinnalla kulkee. Tärkeintä on, että ihminen saa tarvitsemansa rinnallakulkijan matkalleen, jota hän ei kykene kulkemaan itsenäisesti. Rinnallakulkijan tulee olla kuin muuri. Sen muurin täytyy huokua vahvuutta ja heikon mielialan nostattavaa henkeä. Nuorten kertoman mukaan starttipajan ohjaajat toimivat sitoutuneesti, empaattisesti ja asiakkaan parasta ajatellen. Laulaja Toni Wirtanen (2015) kuvaili luottamussuhteen olevan oikeanlaista silloin kun toiselle voi antaa heikkoutensa kuin aseensa, tietäen kuitenkin, ettei toinen tule käyttämään sitä. Tällaista luottamuksellista tukea jokainen nuori tarvitsee kasvuprosessinsa aikana.

Syrjäytyneiden nuorten olemassaolo tulisi saada näkyvämmäksi, jotta starttipaja-toiminnan tulokset tulisivat laajemmin tietoon. Tämä mahdollistaisi starttipaja-toiminnan laajenemisen ja useamman nuoren pääsyn avun piiriin. Jos diakonia ymmärrettäisiin arjen tekoina ihmisten auttamistyössä, se voisi antaa diakoniatyölle kirkkaampia sävyjä nuorten elämässä. Niin starttipajan kuin diakoniatyön tavoite on vaikuttaa epäkohtiin nuorten elämässä. Tällä opinnäytetyöllä pyritään tuomaan nuorten kokemusten kautta näkymätön näkyväksi. Yksi nuorista harmitteli, että uskontoon liittyvästä teemasta on tullut tabu, josta ei puhuta. Hänen mielestä ei ole trendikästä puhua uskonnollisuudesta. On parempi olla hiljaa kuin tuoda omaa hengellisyyttä julki ja tulla leimatuksi. Jos hengellisyydestä puhuminen olisi luonnollinen keskustelunaihe, niin siitä voisi saada lohtua ja turvaa vaikeina hetkinä. Yhden nuoren sanoittamisessa oli paljon hengellisyyttä. Siellä vilahtelivat kiitollisuus, henkisyys, armo ja enkelit. Tästä voikin ajatella, että hengellisyys tai henkisyys on niin sisäänrakennettua meissä, ettemme edes tiedosta toimivamme kristillisten arvojen mukaisesti.

Tämä opinnäytetyö tehtiin nuoren äänen esille tuomiseksi. Tulosten hyödynnettävyys ja niiden merkitys saadaan selville vasta tulevaisuudessa. Mielestäni ammattilaisten tulisi ottaa koppi nuorten kokemusasiantuntijuudesta heidän voimaannuttua. Väitän, että aiemmin syrjäytynyt nuori osaa sanoittaa syrjäytymisestä yhteisön pariin kuljettavan taipaleen huomattavasti paremmin, kuin henkilö jolla tätä kokemusta ei ole. Työkokeiluna ammattilaisen kanssa tehtävä työ voimaannuttaisi entisestään nuorta, joka ottaa ensiaskeleitaan siviilimaailmassa syrjäytymiskamppailunsa ja sieltä selviämisen jälkeen. Lisäksi vapaaehtoistyön mahdollisuutta tulisi mielestäni selvittää. Nuoret toivat julki esimerkiksi SPR:n ensiapuryhmään liittyminen, vanhusten luona juttelemassa käyminen, Tyttöjen Talolla isossiskon rooliin pääseminen ja liikuntarajoitteisen konserttiin- tai elokuvaan vieminen nousivat esille keskustelussa. Mielenkiintoinen kaupunkilaisyhteistyömahdollisuus nousi myöskin keskustelussa esiin. Tässä hankkeessa lähialueiden eri-ikäiset yksinäiset tulisi liittää alueverkostoon, jossa heillä olisi mahdollisuus auttaa toinen toistaan. Verkostoon kuuluvat voisivat esimerkiksi olla toisilleen jutuseurana, tai tukemassa toistaan hädän hetkellä.

Haastatteluvaiheessa voimaantuminen ja eheytyminen itsenäisiksi kansalaisiksi oli jokaisella nuorella eri vaiheessa. Nuorten kokemus starttipajan kuntouttavuudesta käy selkeästi ilmi haastatteluvastauksissa. Niissä sanoitettiin myös pelkoa tulevaisuudesta, jos pajajakso päättyy ennen toiseen yhteisöön kiinnittymistä. Tämän takia on erityisen tärkeää, ettei yksikään starttipajalta lähtijä joutuisi takaisin kotiin ja yksinäisyyteen ilman seurantaa ja toimintamahdollisuuksia. Tulevaisuuden näkymät ovat hahmottuneet jokaisella omanlaisekseen. Haaveen toteuttamiselle jokaisella oli jonkinlaisia suunnitelmia. Yhdenkään haaveet tai unelmat eivät käsitelleet suuria rikkauksia tai maailmanympärysmatkoja. Tästä päätellen nuoret joita haastattelin uskaltavat haaveilla sellaisista unelmista omalle kohdalleen, jonka suurin osa nuorista saavuttaa ilman haaveilua. Tässäkin asiassa nämä nuoret etenevät pienin askelin eteenpäin. Henkilökunta kertoi tietävänsä onnistuneensa nuoren eheyttämisessä silloin, kun heistä on tullut tarpeettomia nuorelle.

Tällä hetkellä valitettavan usein starttipajakson jälkeen nuori putoaa takaisin kotiin ja työttömyyteen. Mielenkiintoista olisi selvittää viiden vuoden kuluttua, mitä haastattelemilleni nuorille kuuluu. Ovatko heidän haaveensa käyneet toteen ja millaisena he muistelevat starttipajan eheyttävää jaksoa heidän elämässään. Heillä on silloin tieto, mitä starttipajalta lähdön jälkeen tapahtui ja mitä olisi kenties pitänyt tapahtua toisin. Lisäksi nuorten kokemusasiantuntijuuden käyttömahdollisuus työkokeilumuotoisesti tulisi selvittää ja ottaa käyttöön sopivan hetken tullen.

LÄHTEET

- Castel Robert 2007: Sosiaalinen turvattomuus. Mitä on olla suojattu? Suomentanut Tiina Arppe. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ervasti, Maarit 2014. Nuorten kokemuksia kuntoutuksesta Nuorten starttipajalla. Viitattu 26.3.2015. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73324/Ervasti_Maarit.pdf?sequence=1
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.
- Eskola, Jari 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat, laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa (toim.) Juhani Aaltola & Raine Valli Ikkunoita tutkimusmetodeihin. II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–203.
- Ghisilli, Anja 2006. Martti Lutherin perintö ja hengellinen ohjaus psykokirkon aikakaudella. Teoksessa Heikki Kotila (toim.) Hengellisen ohjauksen kirja. Helsinki: Kirjapaja, 70–86.
- Gothóni, Raili 2012. Kehittyvä diakoniatyö. Teoksessa Raili Gothóni; Riitta Helosvuori; Kalle Kuusimäki & Karoliina Puska (toim.) Kantakaa toisellenne kuormia. Diakoniatyön perusteet ja käytännöt. Helsinki: Kirjapaja, 19–233.
- Hautamäki, Antti 2005. Johdanto. Teoksessa Antti Hautamäki; Tommi Lehtonen; Juha Sihvola; Ilkka Tuomi; Heli Vaaranen & Soile Veijola Soile (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamuskirja Oy ja Yliopistokustannus University Press Finland, 7-13.
- Helsingin Diakonissalaitos i.a. Sisarkodista konserniksi. Viitattu 8.7.2015. <https://www.hdl.fi/fi/toiminta/historia/diakonissalaitoksen-historiaa>

- Henkilötietolaki 1999. 22.4.1999/523199.Finlex. Viitattu 7.8.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyyppä, Markku T. 2002a. Elinvoimaa yhteisöstä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hämeen ammattikorkeakoulu i.a. Tutkivan toiminnan luotettavuuden kriteerit. Viitattu 6.11.2015. http://www.hamk.fi/verkostot/kudos/tutkiva-toiminta/Documents/HAMK_17_Luotettavuuskriteerit.pdf
- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisusarja A, 34. Helsinki: Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 30.8.2015. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27857/diakonia.pdf>
- Jokela, Ulla 2010: Spirituaalinen sensitiivisyys – muutosvoima sosiaalialan työssä. Teoksessa Terhi Laine; Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 209–222.
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina- Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi 2008. Aikuisuus sosiaalityössä. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 82–108.
- Junttila, Niina 2015. Kavereita nolla. Helsinki: Tammi.
- Jyväskylän yliopisto i.a. Tutkimuseettiset ohjeet. Viitattu 11.3.2015. <https://staff.jyu.fi/Members/matukuiv/Tietosuoja/Tutkimusetiikka/?searchterm=eettiset%2520ohjeet>

- Kangasniemi, Jukka 2005. Mitä on yksinäisyys? Teoksessa Kimmo Jokinen Yksinäisten sanat. Kirjoituksia omasta tilasta erillisyydestä ja yksinolosta. Nykyculttuurin tutkimuskeskus: Saarijärvi.
- Kangaspunta, Seppo 2011. Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Teoksessa Seppo Kangaspunta (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press, 15–34.
- Kiiski, Jouko 2013. Diakoniatyöntekijä – Rinnallakulkija ja kaatopaikka, Diakoniabarometri. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja, 33: Uni-grafia, Helsinki.
- Kiviniemi, Kari 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa (toim.) Juhani Aaltola & Raine Valli Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2- näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, 68–84.
- Kopperi, Kari 2007. Miksi rakastaa lähimmäistä? Teoksessa Kari Latvus & Antti Elenius (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 143–157.
- Lapinkangas, Sari 2013. Mikä kuntoutuksessa kuntouttaa? Mielenterveyskuntoutujien työhönvalmennus-asiakkaiden kokemuksia. Viitattu 26.3.2015. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/62542/Lapinkangas_Sari.pdf?sequence=1
- Lapinkangas, Sari & Siira, Tarja 2015. ODL Nuorten starttipaja. Oulu. Henkilökunnan haastattelu 29.9.2015.
- Lindlom-Yläne, Sari; Paavilainen, Eija; Pehkonen, Leila & Ronkainen, Suvi 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOY.
- Malmberg, Marjatta 2006. Hengellisen ohjauksen maisema. Teoksessa Heikki Kotila (toim.) Hengellisen ohjauksen kirja. Helsinki: Kirjapaja, 89–102.
- Metodix 2015. Viitattu 6.11.2015. http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/10_tutkimuksen_luotettavuus/10_2_1laadullisen_tutkimuksen_reliabiliteetti
- Mielenterveydenkeskusliitto i.a. Viitattu 27.5.2015. <http://mtkl.fi/tietoa-mielenterveydesta/aikuisille/yksinaisyys/>

- Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa- Ketkä ovat syrjäytyneet nuoret? Viitattu 27.5.2015. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
- Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Nieminen, Liisa 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rautanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.
- Nuoren haastattelu 2015. ODL Nuorten starttipaja. Oulu. Henkilökohtaiset haastattelut toukokuussa 2015.
- ODL 2015a. Viitattu 8.6.2015. <http://www.odl.fi/>
- ODL 2015b. Viitattu 26.6.2015. <http://www.odl.fi/oulun-diakonissalaitos/organisaation-esittely/arvot/>
- ODL 2015c. Viitattu 26.6.2015. <http://www.odl.fi/oulun-diakonissalaitos/diakonia-on-hyvia-tekoja/>
- Perustuslaki 1999. 11.6.1999/731. Finlex. Viitattu 8.11.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Pessi, Anne Birgitta & Saari, Juho 2008: Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Pohjola, Anneli 2010. Asiakas sosiaalityön subjektina. Teoksessa Merja Laitinen & Anneli Pohjola (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja, 19–74.
- Saari, Juho 2015. Yksinäisyys hyvinvointivaltiossa Viitattu 8.11.2015. <http://stm.fi/documents/1271139/1425371/Saaren+esitys.pdf/f6f05397-2be3-4b9c-b04c-9e98df4f91db>
- Saastamoinen, Mikko 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Karin Filander ja Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48.vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 33–66.
- Sakasti 2015. Viitattu 4.6.2015. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2CCE12Diakoniassa>

- Siira, Tarja 2015. Projektikoordinaattori, ODL Nuorten starttipaja. Oulu. Henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015, 28.4.2015, 29.9.2015.
- Siira, Tarja & Linnala, Manu 2014. Mielekäs startti-projekti S12366- Väliraportti 1.9.13–30.4.14. Oulu: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ODL.
- Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Opettajakoulutuslaitos. Oulu: Oulun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 3.10.2015. <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>.
- Taimela, Sari 2007. Yksinäisyyden Avaruus- Yksinäisyyskokemuksen tilat ”Yksin”-kirjoituskilpailun aineistossa. Viitattu 15.8.2015. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22346/URN_NBN_fi_jyu-200910193996.pdf?sequence=1
- Takala, Sari 2011. Miten teen tavoitteista totta? Ratkaisukeskeinen terapia nuoren masennuksen hoidossa. Teoksessa Anna-Liisa Lämsä (toim.) Mieli maasta. Masentuneen nuoren kohtaaminen ja tukeminen. Jyväskylä: PS—kustannus, 109–119.
- Talentia 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka-Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 6.11.2015. http://www.talentia.fi/files/558/Etiikka-opas_2013_net.pdf
- Tampereen teknillinen yliopisto i.a. Viitattu 7.11.2015. http://mat-www.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatkosems04/liitteet/JOS_hypermedia_Tervakari140105.pdf
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015a. Hyvinvointi ja terveyserot. Viitattu 24.3.2015. [https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuusLiite 1](https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuusLiite%201)
- Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2015b. Nuorten syrjäytyminen. Viitattu 27.6.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointipolitiikka/elinolot-ja-hyvinvointi/syrjaytyminen-ja-osallisuus/nuorten-syrjaytyminen>
- Tuomi, Ilkka 2005. Yhteisöllisyyden paluu tietoyhteiskuntaan. Teoksessa Antti Hautamäki, Tommi Lehtonen, Juha Sihvola, Ilkka Tuomi, Heli Vaaranen ja Soile Veijola (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudemuskirja Oy ja Ylipistokustannus University Press Finland, 132–162.

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Thitz, Päivi 2006. Yhteisöllisyys diakoniatyössä. Diakonian tutkimus 12/2006. Viitattu 15.9.2015 http://dts.fi/dokumentit/DT_2_2006.pdf
- Weiss, Robert 1973. Types of Loneliness. The Cambridge handbook of personal relationships. Viitattu 26.9.2015. <http://www.iscet.pt/sites/default/files/obsolidao/Artigos/Loneliness%20and%20Social%20Isolation.pdf>
- Walls, Georg 2005. Sosiaalityön käytäntötutkimus. Koordinaatteja ja paikannuksia. Teoksessa Mirja Satka, Synnöve Karvinen-Niinikoski, Marianne Nylund & Susanna Hoikkala (toim.) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Helsinki: Palmeniakustannus, 23–46.
- Wirtanen, Toni 2014 Vain elämää. Viitattu 13.8.2015. <http://www.ruutu.fi/ohjelmat/vain-elamaa/kausi-3-jakso-4-jenni-vartiaisen-paiva>

LIITTEET

LIITE 1: Elinkeinoelämän valtuuskunnan tilasto nuorista syrjäytyneistä

15–29-vuotiaat

Kaikkiaan	1 005 927 henkilöä
Syrjäytyneitä	51 341 henkilöä (5 %)

Syrjäytyneistä

Tyött. työnhakijoita	18 830
Muita	32 511

Miehiä	64 % (32 871 hlöä)
Naisia	36 % (18 470)

Kantaväestöä	67 %
Vieraskielisiä	23 % (11 850 hlöä)

Syrjäytyneistä miehistä

Kantaväestöä	78 % (25 662 hlöä)
Vieraskielisiä	22 % (7 209)

Syrjäytyneistä naisista

Kantaväestöä	75 % (13 829 hlöä)
Vieraskielisiä	25 % (4 641)

Vain peruskoulun suorittaneet

Kaikki	407 942
Syrjäytyneet.	51300 (12,6 %)

Vain peruskoulun suorittaneesta kantaväestöstä syrjäytyneinä

Miehistä	13 %
Naisista	8 %

Vain peruskoulun suorittaneista vieraskielisistä syrjäytyneinä

Miehistä	33 %
Naisista	26 %

LIITE 2: Tutkimuslupa

Toimeksiantaja

ODL Nuorten Starttipaja	xxxxxxxxxxxxxxxxxxa
Virasto/laitos/yksikkö	Yhteyshenkilö ja työelämäoh- jaaja
Uusikatu 46A	xxx-xxxxxxx
Lähiosoite	Puhelin
90100 OULU	xxxxxxxxx@odl.fi
Postitoimipaikka	s-posti

1. Opiskelija

Kyllönen	Kirsi Tuulikki
Sukunimi	Etunimet
xxxxxxx	xxx-xxxxxxxxx
Lähiosoite	Puhelin
xxxxxxx	xxxxxxxxx@gmail.com
Postitoimipaikka	s-posti

DIAK, Pohjoinen
Diakin yksikkö

sosionomi-diakoni

Tutkintonimike, johon tähtää

xxxxx xxxxxxxx ja xxxxxx xxxxxxxx

Työn ohjaajat Diakissa

Opinnäytteen työnimi:

YKSINÄISYYDESTÄ YHTEISÖLLISYYTEEN

ODL nuorten starttipajan eheyttävä vaikutus asiakkaiden ko-
kema

3. Sopimuksen kohde

Opinnäytetyö suoritetaan tämän sopimuksen liitteenä olevan suunnitelman. Opiskelijalla on oikeus tehdä aineistosta opinnäytetyö ja julkaista työn valmistuttua opinnäytetyössä esitetyistä tiedoista artikkeleita.

4. Opiskelija sitoutuu

- noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia tutkimuseettisiä ohjeita hyvän tieteellisen käytännön periaatteista
- vaitiolovelvollisuuteen
- käyttämään toimeksiantajalta saamaansa aineistoa vain edellä mainittuun tarkoitukseen
- olemaan luovuttamatta ja julkaisematta aineistosta yksilöityjä tai yksilöitävissä olevia tietoja
- toimittamaan valmiin opinnäytetyön toimeksiantajalle ja mahdollisuuksien mukaan esittelemään opinnäytetyön tuloksia toimeksiantajalle

Tämä sitoumus on voimassa opinnäytteen valmistuttuakin

5. Toimeksiantaja sitoutuu

- mahdollistamaan aineiston hankinnan
- sitoutuu opastamaan opinnäytteeseen liittyvissä ammatillisissa kysymyksissä
- maksamaan opinnäytteestä aiheutuvia kustannuksia oman opinnäytetyökopion osalta ja maksamaan haastattaville kiitoksena haastattelusta pitsat.

6. Opinnäytesopimuksen purkaminen

Toimeksiantaja voi purkaa opinnäytesopimuksen, mikäli opinnäytetyö keskeytyy opiskelijasta johtuvasta syystä. Opiskelija voi purkaa sopimuksen, mikäli opinnäytetyön tekeminen on mahdotonta aineiston saannin ehtyessä tai muusta pakottavasta syystä. Jos opinnäytesopimus purkautuu, opinnäyteaineisto palautetaan toimeksiantajalle.

Tätä sopimusta on tehty kolme saman sisältöistä kappaletta, yksi toimeksiantajalle, yksi opiskelijalle ja yksi Diakonia-ammattikorkeakoululle.

Oulussa _____kuun _____pvänä 20_____

Allekirjoitukset

Toimeksiantajan edustaja
xxxxxxxxxxxxxxxx
nimenselvennys

Opiskelija
Kirsi Kyllönen
nimenselvennys

Ohjaava opettaja

nimenselvennys

LIITE 3: Haastattelusopimus

1. Haastateltava

Nimi

Lähiosoite

Puhelin

s-posti @

2. Haastattelijan opintotiedot:

Diakin yksikkö: Diak Pohjoinen

Tutkintonimike: sosionomi-diakoni

Opinnäytteen nimi:

YKSINÄISYYDESTÄ YHTEISÖLLISYYTEEN

ODL nuorten starttipajan asiakkaiden kokemana

3. Haastattelu

Tällä sopimuksella haastateltava antaa luvan teemahaastatella itseään sovittuna ajankohtana keväällä 2015 ODL Nuorten starttipajalla työaikansa puitteissa. Tutkimus toteutetaan täysin luottamuksellisesti ja eettisen normien mukaisesti. Kaikki keskustelut, nauhotukset, litteroinnit jäävät ainoastaan haastattelijan tietoon. Opinnäytetyö kirjoitetaan niin, ettei haastateltavan henkilöllisyyttä pystytä tekstistä tunnistamaan. Opinnäytetyön

valmistuttua kaikki haastattelumateriaalit hävitetään oikeaoppisesti. Haastateltavalla on oikeus lukea itseään koskevat kirjaukset ennen opinnäytetyön julkaisemista ja pyytää muuttamaan tekstiä, jos hän kokee tutkijan tulkinneen haastateltavaa väärin.

4. Haastatteluajankohta

Päiväys Oulussa

_____kuun_____pvänä 20_____

Allekirjoitukset

haastateltava

haastattelija

ohjaaja

nimenselvennys

nimenselvennys

nimenselvennys

LIITE 4: Neljä teesiä diakoniasta

Kari Kopperi: Luterilaisen diakonian teologisia lähtökohtia

1. Diakonian lähtökohtana on Jumalan rakkaus, joka ilmenee uskona ja rakkautena.
2. Kirkko on diakoninen yhteisö, jossa diakonia toteutuu todellisena lähimmäisenrakkautena sekä yhteisön sisällä että myös yhteiskunnassa kirkon ulkopuolella.
3. Diakonian toteuttamiseen tarvitaan järkeä, sillä kristillinen rakkausedellyttää erilaisia toimenpiteitä erilaisissa konteksteissa. Joskus diakonia näkyy lähimmäisestä välittämisenä, kasvatuksena tai sosiaalityönä. Joskus se ilmenee kirkon ja yksittäisten kristittyjen hengellisessä ja liturgisessa elämässä. Toisinaan diakonia saa profetiaalisia piirteitä ja vaikuttaa kristittyjen esittämänä oikeudenmukaisuuden vaatimuksena epäoikeudenmukaisessa yhteiskunnassa.
4. Diakonia kuuluu kaikille kristityille, mutta diakoniassa tarvitaan myös koulutettuja ammattilaisia.

LIITE 5: Haastattelukysymykset

1 Perustiedot:

Kerro lyhyesti:

Itsestä

Perhetaustasta

Ystävyssuhteista

Kasvuympäristöstä

Elämäntavoista

2 Vapaa-aika:

Kuvaile vapaa-aikaasi: esim. yksilö/ryhmäliikuntaa?

Elintapojaasi: alkoholi, tupakka, huumeet?

Paljonko... onko muutosta?

Onko nukkumisesi säännöllistä?

3 Lapsuus:

3.1 Sinä:

Millaisena lapsena itsesi muistat?

Jos muistelet läheistesi kuvailua sinusta lapsena, niin millainen lapsi sinä heidän kertoman mukaansa olit?

Kannustettiin sinua lapsena tuomaan omat mielipiteesi julki?

Koetko lapsuudenmaisemasi vaikuttavan sinun toimistaan myös nyt aikuisena?

Miten?

Sairastelitko paljon ja millaista hoitoa silloin sait? Miltä se tuntui?

Miten sairastuminen vaikuttaa sinuun nyt?

Voisitko vaikuttaa omaan terveydentilasi ylläpitämiseen?

3.2 Ystävät:

Onko sinun elämässäsi yhteyksiä lapsuuden ystäviin?

Mitä heille kuuluu? Oletko ajatellut ottaa heihin yhteyttä?

Miten? Miksi? Milloin?

Ovatko he läheisiä edelleen?

4 Taloutesi:

Millaisena koet lapsuutesi perheen taloudelliset resurssit?

Asuminen: lapsuus, nykyisyys, tulevaisuus

Perhe: tulevaisuus, unelmoitko perheestä? Ketä perheeseesi kuuluu tulevaisuudessa?

Miten tulet toimeen nyt? (palkkatuloja/tukia)

5 Starttipajalla:

Miten otit vastaan tiedon starttipajalle pääsystäsi?

Starttipajalla työstettäviä osa-alueita ovat:

terveys ja arjen taidot, arjen hallinta, ystävyys-suhteiden luominen

Saatko näihin tukea?

Onko tuki riittävää?

Miten kehittäisit toimintaa?

Jääkö jokin osio puutteelliseksi?

Mikä on mielestäsi tärkein kuntouttava tekijä starttipajalla?

Onko jotakin, millä ei ole mielestäsi merkitystä?

Kuinka kerrot kysyjälle, että olet starttipajalla?

Onko starttipaja tuonut mielestäsi muutosta elämän eri osa-alueiden hallintaan?

Millaisia muutoksia starttipaja on tuonut elämääsi?

Miten sinä näet kuntoutuksen onnistumisen nuorten yksinäisyyden lieventäjänä?

6 Kristillisyyks/ hengellisyys/ henkisyys:

Kuinka kuvailisit hengellisyyttäsi/henkisyyttäsi?

Kuuluiko uskonto lapsuuteesi?

Millaisia muistoja lapsuudestasi kumpuaa hengellisyys teeman kautta?

Kuuluuko hengellisyys nykypäivääsi?

Näkyvätkö mielestäsi kristilliset arvot starttipajan arjessa?

Jos näkyy, niin miten?

Jos ei näy, niin tulisiko näkyä? Miten?

7 Vapaaehtoistyö:

Teetkö vapaaehtoistyötä?

Voisitko kuvitella tekeväsi?

Millaista?

Voisiko vapaaehtoistyöllä voimaannuttaa omaa elämää ja osallisuuden tunnetta?

Onko kirkon tekemä diakonia mielestäsi vapaaehtoistyötä?

Ketkä mielestäsi kaipaavat maassamme eniten vapaaehtoista rinnallakulkijaa?

Kenen tehtävä mielestäsi on toimia tukihenkilönä heille?

8 Tulevaisuus:

Milloin pajajakso on suunniteltu päättyvän?

Millaisia tulevaisuudensuunnitelmia olet tehnyt jatkoa ajatellen?

Millainen voisi olla hyvä suunnitelma oman unelman saavuttamiseksi?

Mikä on päällimmäisenä mielessä? Mihin haluaisit muutosta omassa elämässäsi

Mitä pitää tapahtua, että muutos olisi mahdollinen?

Millaisia suunnitelmia tämän muutoksen mahdollistamiseksi olet miettinyt?

Onko suunnitelma-b:tä olemassa?

9 Sanojen selitystä:

Miten sinä tulkitisit sanan syrjäytynyt?

Kuka on syrjäytynyt ja kuka puolestaan syrjäytetty?

Koetko olevasi syrjäytynyt/ syrjäytymisuhan alla?

Miltä se tuntuu?

Oletko saanut starttipajalta työkaluja haasteellisten kokemusten/ tunteiden käsittelyyn?

Millaisia?

Mikä saa sinut:

iloiseksi surulliseksi

optimistiseksi

ahdistuneeksi

tyytyväiseksi

vihaiseksi

onnelliseksi

Millaisia tunteita nousee esiin seuraavista sanoista:

yksinäisyys

ystävyyys

starttipaja

arvostus

yhteisöllisyys

uskonto

eriarvoisuus

koulutus

asuminen

työllistyminen

10 Sana on vapaa:

Jäikö mielestäsi jokin osa-alue käsittelemättä, tai haluatko kertoa jotain muuta aiheeseen liittyvää?

Miltä tämä haastattelu tuntui?

KIITOS HAASTATTELUSTA!

LIITE 6: Voimaannuttaja

Nukkumaan käydessä ajattelen:
Huomenna minä lämmitän saunan,
pidän itseäni hyvänä,
kävelytän, uitan, pesen,
kutsun itseni iltateelle,
puhuttelen ystävällisesti ja ihailen,
kehun: Sinä pieni urhea nainen,
minä luotan sinuun.

-Eeva Kilpi